

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Každodennost šlechtické rodiny v první polovině 20. století na příkladu rodu
Šliků

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla Vitejčková**
Osobní číslo: **H21269**
Studijní program: **B0222A120026 Historie**
Specializace: **Historie – Kulturně historická studia**
Téma práce: **Každodennost šlechtické rodiny v první polovině 20. století na příkladu rodu Šliků**
Téma práce anglicky: **The Everyday Life of an Aristocratic Family in the First Half of the 20th Century on the Example of the Šlik Family**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce bude přispět k dosud málo zpracovanému tématu dějin šlechtické každodennosti a mentality ve 20. století, a to na základě studia dokumentů osobní povahy příslušníků rodiny Šliků, uložených ve Státních oblastním archivu v Zámrsku. V bakalářské práci bude pozornost zaměřena také na případnou proměnu mentality příslušníků šlechty v kontextu politického a společenského vývoje po roce 1918.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BEZECNÝ, Zdeněk: Příliš uzavřená společnost. České Budějovice 2005. CERMAN, Ivo , VELEK, Luboš (Hg.): Adel und Wirtschaft. Lebensunterhalt der Adeligen in der Moderne. 2. Bd. München: Martin Meidenbauer Verlagsbuchhandlung, 2009. DEMEL, Walter: Der europäische Adel. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart. München: Verlag C. H. Beck, 2005. GLASSHEIM, Eagle: Urození nacionalisté. Česká šlechta a národní otázka v 1.pol.20. stol., Praha 2011. HOMOLOVÁ JELÍNKOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách: osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017. KÁRNÍK, Zdeněk: Česká národní aristokracie ve 20. století jako sociální vrstva? Úloha První republiky ve formování národní identity české aristokracie (Krátká úvaha., Studie k sociálním dějinám, sv. 7, Opava 2001, s. 243-259. LENDEROVÁ, Milena. Deníky aristokratek: pramen k dějinám každodennosti, Cour d'honneur 3, 1999, s. 63 – 69. SVÁTEK, František: Politické a sociální elity. Praha 2003. ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila: Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století. Praha 2007. WALTERSKIRCHEN, Gudula. *Blaues Blut für Österreich*, Wien 2000. WINKELHOFER, Martina. *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*, Wien 2009.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Dita Homolová, Ph.D.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2024**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.

děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D. v.r.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem Každodennost šlechtické rodiny v první polovině 20. století na příkladu rodu Šliků jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 3. 2024

Adéla Vitejčková v. r.

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala především vedoucí své práce Mgr. Ditě Homolové, Ph.D. za její vstřícnost, konzultace a odborné rady.

Zároveň bych chtěla poděkovat svojí rodině za veškerou podporu při psaní práce i při studiu.

ANOTACE

Tato práce se zaměřuje na každodenní život šlechtické rodiny v první polovině dvacátého století na příkladu hraběcí rodiny Šliků. Zabývá se zejména životním cyklem šlechty, konkrétně vzděláním, sňatky a manželským životem, rodinným životem a rodinnými vztahy a nakonec smrtí a pohřbíváním. Práce je založena především na výzkumu korespondence rodiny Šliků uložené v Státním oblastním archivu Hradec Králové Archivní oddělení Zámorsk. Cílem této práce je přispět k výzkumu zaměřenému na studium každodenního života šlechty ve 20. století.

KLÍČOVÁ SLOVA

Šlikové – šlechta – 20. století – každodenní život

TITLE

The Everyday Life of an Aristocratic Family in the First Half of the 20th Century on the Example of the Šlik Family

ANNOTATION

This work is focused on the daily life of an aristocratic family in the first half of the 20th century on the example of the count family of Šlik. It focuses mainly on the life cycle of aristocracy, specifically education, marriages and life of married couples, family life and family relations and lastly death and burial. The work is mostly based on the research of correspondence of the Šlik family located in the State Regional Archive in Hradec Králové Archive Department Zámorsk. The aim of this work is to help in the research focused on the study of everyday life of aristocracy in the 20th century.

KEYWORDS

Šlik – aristocracy – 20th century – everyday life

Obsah

Úvod.....	8
1. Stav historického výzkumu	9
2. Šlechta ve 20. století.....	11
3. Použité prameny a metody	13
4. Historie rodu.....	16
4.1 Počátky rodu Šliků a vývoj rodu do sledovaného období	16
4.2 Rod Šliků ve 20. století.....	17
5. Výchova a vzdělání	20
6. Svatba a manželství.....	24
6.1 Manželství jednotlivých členů rodu	24
6.2 Porovnání svateb Zikmunda a Františka	27
6.3 Rodinné strategie Šliků.....	31
7. Rodinné vztahy.....	36
8. Smrt	38
Závěr.....	43
Seznam pramenů a literatury.....	45
Použité archivní prameny:	45
Použitá literatura:.....	46
Internetové zdroje:.....	48

Úvod

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl přispět k doposud málo zpracovanému tématu šlechtické každodennosti a mentality ve 20. století na příkladu konkrétní šlechtické rodiny – hraběcího rodu Šliků.

Hlavní podklad pro mou práci tvoří ego-dokumenty příslušníků rodu, které se nachází ve Státním oblastním archivu Hradec Králové v Archivním oddělení v Zámrsku. Jedná se především o korespondenci členů rodiny.

Každodennost šlechty je poměrně široce zaměřené téma, na které se dá pohlížet z mnoha různých úhlů pohledů, jelikož se skládá z velkého množství dílčích témat jako např. rodinný život, cestování, volný čas, stravování. Ve své práci bych se proto chtěla soustředit jen na několik těchto dílčích témat každodennosti a popsat je více do hloubky. Prameny ze života rodu Šliků v první polovině dvacátého století se nejvíce dotýkají otázky rodinného života a životního cyklu členů rodiny. Nejprve bych se chtěla věnovat tématu vzdělávání dětí šlechticů, dále se zaměřím na otázky uzavírání manželství, rodinného původu a vztahů mezi příbuznými a nakonec bych se chtěla podívat na téma smrti a pohřbů v šlechtickém prostředí.

Záměrem mé bakalářské práce je tedy věnovat se, za pomoci ego-dokumentů pocházejících od příslušníků rodiny Šliků, dílčím otázkám týkajících se dějin každodennosti a dějin mentalit šlechty v první polovině 20. století s částečným přesahem do konce 19. a druhé poloviny 20. století pro dokreslení vývoje některých problematik.

1. Stav historického výzkumu

V české historiografii narážela témata týkající se šlechty dlouhou dobu na překážky. V 19. století a za první republiky bránila výzkumu národní ideologie plná předsudků o šlechtě. Po druhé světové válce a hlavně po roce 1948 byl historický výzkum šlechty nadlouho upozaděn, kvůli vládnoucí komunistické ideologii.¹ Z tohoto důvodu se šlechta zkoumala jen okrajově přes výzkum šlechtických velkostatků nebo přes kunsthistorický výzkum šlechtických rezidencí. Zlom nastal po roce 1989, kdy se díky změně režimu, historický výzkum uvolnil a do popředí se dostala zejména dříve přehlížená témata. Více historiků začalo jevit o šlechtu zájem a výzkum se prohluboval. Nejvíce prací se však zaměřuje na šlechtice v dřívějších obdobích, zejména v raném novověku, zatím co o šlechtu v období 19. a 20. století se historikové teprve více začínají zajímat po roce 2000. Ovšem i v západoevropské historiografii můžeme pozorovat systematičtější zájem o šlechtu až od 90. let 20. století, po roce 1918 se šlechtickou problematikou zabývá pouze hrstka jednotlivců. Pro český výzkum jsou klíčové zejména podněty z německé a rakouské historiografie, jelikož je třeba zasadit českou šlechtu do středoevropského kontextu.²

Z historiků, kteří se zabývají tématem české šlechty v 19. a 20. století, bych ráda zmínila například Zdeňka Bezečného, Václava Horčíčku, Jana Županiče, Zdeňka HAZDRA, Milenu Lenderovou, Ditu Jelínkovou Homolovou, Radmilu Švaříčkovou-Slabákovou, Markétu Slabovou.³ Problematikou se zabývají i někteří zahraniční autoři.⁴ Povětšinou čerpám právě z různých prací zmíněných historiků.

¹ Zdeněk, BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice 2005, s. 12.

² Dita JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, Praha 2017, s. 8.

³ Zde jsou příklady některých prací těchto historiků (zejména monografií a sborníků, ačkoli jsou autory i mnoha studií) týkající se šlechty v 19. a 20. století: Zdeněk BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice 2005.; Milena LENDEROVÁ - Zdeněk BEZECNÝ - Jiří KUBEŠ (edd), *Proměny elit v moderní době. Sborník k narozeninám docenta Roberta Saka*, České Budějovice 2003.; Václav HORČIČKA et al., *Cizí páni na české půdě: pozemková reforma v meziválečném Československu na statech cizích státních příslušníků*, Praha 2021.; Václav HORČIČKA – Jan ŽUPANIČ, *Šlechta na křižovatce. Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*, Praha 2017.; Zdeněk HAZDRA - Václav HORČIČKA - Jan ŽUPANIČ (edd.), *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts*, Praha 2011.; Valburga VAVŘINOVÁ - Jan ŽUPANIČ - Markéta SLABOVÁ et al., *Volný čas objektivem šlechty*, Praha 2016.; Jan ŽUPANIČ, *Nová šlechta rakouského císařství*, Praha 2006.; Marija WAKOUNIG - Václav HORČIČKA - Jan ŽUPANIČ, *Habsburgischer Adel. Zwischen Nation – Nationalismus – Nationalsozialismus (1870–1938/1945)*, Wien 2021. Zdeněk HAZDRA, *Šlechta ve službách Masarykovy republiky: mezi demokracií a totalitními režimy*, Praha 2015.; Dita JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, Praha 2017.; Zdeněk HAZDRA - Jiří PLACHÝ - Jiří RAJLICH, *Modrá krev v protinacistickém odboji. Několik příběhů z okupované vlasti i frontových linií, Žďár nad Sázavou* 2019.; Kristina UHLÍKOVÁ - Dita JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ - Jitka CÍSAŘOVÁ et al., *Šlechtická sídla ve stínu prezidentských dekretů*,

Stejně tak na dějiny každodennosti se v české historiografii zaměřila pozornost historiků o něco později než v západní Evropě, kvůli vlivu převládající marxistické historiografie. Odklon od pozitivistického vnímání dějin byl však i po roce 1989 v české historiografii pozvolný, stejně jako debata o náplni tzv. kulturních dějin. S kulturními dějinami úzce souvisí dějiny každodennosti či dějiny všedního dne, stejně jako další moderní badatelské přístupy k historii – historická antropologie a mikrohistorie.⁵ Dějiny každodennosti se vymezují vůči tzv. „velkým“ dějinám a pomocí odlišných metod ukazují dějiny z jiného úhlu pohledu, především „zdola“ a „zevnitř“.⁶ V české i evropské historiografii existují v podstatě dva přístupy k dějinám každodennosti – první přístup chápe každodennost jako soubor rituálů, činností a stereotypů spojených s hmotnými předměty v životech lidí, zatímco druhý přístup bere každodennost jako součást kultury v jejím nejširším pojetí.⁷

Praha 2017.; Radmila ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*, Praha 2007.

⁴ Například: Eagle GLASSHEIM, *Noble nationalists. The transformation of the Bohemian aristocracy*, Cambridge 2005. (2012 překlad do češtiny Lubomír Kotačka)

⁵ Milena LENDEROVÁ - Tomáš JIRÁNEK - Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha 2009, s. 387n.

⁶ Tamtéž s. 403.

⁷ Tamtéž s. 409.

2. Šlechta ve 20. století

Při studiu šlechty je třeba brát na vědomí, že se nejedná o jednotnou vrstvu, nýbrž o skupinu přísně hierarchizovanou, ve které záleží na velikosti majetku, na starobylosti rodu a na titulu. Nejvyšší a zároveň nejméně početnou vrstvu šlechty tvoří aristokracie – souhrn nejstarších rodů, příbuzensky propojených, s tituly knížat, hrabat a v některých konkrétních případech i baronů. Jedná se o nejprivilegovanější část šlechty, k níž mnou zkoumaný hraběcí rod Šliků náleží.⁸

Rodová šlechta v podmínkách Českých zemí čelila různým změnám a překážkám už od poloviny 19. století. Revoluce roku 1848 s sebou přinesla konec stavovské společnosti a rovnost všech obyvatel Habsburské monarchie před zákonem. Na životní styl aristokracie však tyto změny neměly téměř žádný vliv, aristokracie zůstala i nadále nejprivilegovanější vrstvou, nepřístupnou pro ostatní obyvatele monarchie.⁹

Skutečný zlom ve vývoji šlechty nastal až s rozpadem Rakouska-Uherska a vznikem Československé republiky. Po roce 1918 začíná upadat význam šlechty.¹⁰ Klíčové změny pro šlechtu přinesla první republika dvěma zásadními kroky, a to zrušením šlechtických titulů a pozemkovou reformou. Ač šlechta v novém státě přišla o nárok na oficiální tituly, neztratila vědomí své urozenosti, které bylo pevně zakotveno u starobylých rodů v jejich rodinné tradici. Pozemková reforma představovala pro šlechtice větší problém, dotkla se totiž jejich rodového majetku, a velká část šlechty proti ní protestovala. Způsob vyrovnání se s pozemkovou reformou odrážel politické smýšlení jednotlivých šlechticů, část se jich postavila na stranu Československého státu, druhá část zase na stranu sudetských Němců.¹¹

V době ohrožení státu v letech 1938-1945 alespoň částečně opět stoupl význam šlechty, která se v tomto období politicky aktivizovala, ať už na straně české nebo německé. Šlechta považující se za národnostně českou deklarovala svůj vztah k českému národu celkem ve třech deklaracích (v září 1938, v lednu 1939 a v září 1939). Jednalo se o členy starobylých rodů, jako jsou například Schwarzenbergové, Lobkovicové, Kinští, Sternbergové, Czernínové a další (někteří podepsali všechny deklarace, jiní jen některé; příslušníci rodu

⁸ Václav HORČIČKA – Jan ŽUPANIČ, *Šlechta na křižovatce. Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*, Praha 2017, s. 13.

⁹ Tamtéž s. 14.

¹⁰ D. JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, s. 12.

¹¹ Zdeněk BEZECNÝ, *Česká šlechta v éře První republiky*, in: Tomáš KNOZ - Jan DVOŘÁK (ed.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 228n.

Šliků podepsali deklaraci ze září 1939)¹² V deklaracích se šlechtici hlásí k češství a staví se na odpor vůči nacismu¹³, zároveň jsou tyto deklarace posledním veřejným vystoupením velké a významné části šlechty v českých dějinách. Deklarované postoje nezůstaly bez odezvy nacistického režimu, mnohá šlechtická panství skončila pod nucenou správou a šlechtici účastníci se národního odboje byli leckdy posláni do koncentračních táborů, přičemž někteří v nich i zemřeli.¹⁴

Po skončení války se začal význam šlechty opět snižovat, až nakonec poslední ránu šlechticům zasadil nastupující komunistický režim po roce 1948.¹⁵ Komunistům se podařilo zničit veškeré role, které do té doby šlechta měla, zkonfiskovali šlechticům majetek a postavili je do role nepřátel lidu.¹⁶

¹² Zdeněk HAZDRA, *Šlechta v době Mnichova 1938 a za druhé světové války*, in: T. KNOZ – J. DVOŘÁK (ed.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 235-239.

¹³ K deklaracím české šlechty podrobněji viz Dita JELÍNKOVÁ - Zdeněk HAZDRA, *Ve znamení tří deklarací. Šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*, Praha: 2014.

¹⁴ Z. HAZDRA, *Šlechta v době Mnichova 1938 a za druhé světové války*, in: T. KNOZ – J. DVOŘÁK (ed.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 241

¹⁵ D. JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, s. 12.

¹⁶ Tamtéž s. 19.

3. Použité prameny a metody

Archivní prameny, které ve své práci využívám, pochází ze Státního oblastního archivu Hradec Králové (Archivní oddělení Zámorsk) z fondu Rodinný archiv Šliků. Fond obsahuje archiválie z let (1230) 1416 – 1948 (1957), z nichž je 18,97 metráže zpracováno a inventarizováno a 0,67 metráže nezpracováno. Velice obsáhlý rodinný archiv Šliků postihuje téměř celou historii rodu, kterou popisují obsažené archiválie složené z písemností jednotlivých členů rodu, finančních dokumentů, písemností vztahujících se k jednotlivým šlikovským panstvím, listin, fotografií, knih, inventářů a dalších materiálů.¹⁷ Osudů rodu ve 20. století se dotýká pouhý zlomek pramenů z celého fondu. K fondu náleží archivní pomůcka – inventář z roku 1986, jenž popisuje původce fondu (tedy historii rodu Šliků), vývoj obsahu fondu a hlavně inventární seznam obsahu. Inventář rozděluje archivní prameny do různých kategorií podle jejich zaměření a samotné archiválie jsou seřazeny zpravidla chronologicky a rozřazeny podle původce. Klíčová kategorie pro mou práci je zejména č. XII. Rodinná korespondence (konkrétně korespondence členů rodu, kteří žili v první polovině 20. století). Kromě korespondence z této kategorie využívám pro dílčí témata prameny z dalších kategorií – č. II Z rodinného života (odtud pochází prameny týkající se svateb a vzdělávání) a č. VI. Úmrtí členů rodiny (pro prameny k tématu úmrtí a pohřbů). Konkrétní označení jednotlivých pramenů, které v práci využívám je vždy uvedeno ve formě citace v poznámce pod čarou.¹⁸

Podkladem pro mou práci je tedy specifický typ pramenů – tzv. ego-dokumenty. Ego-dokumenty či dokumenty osobní povahy (souhrnné označení pro deníky, korespondenci, vzpomínky a memoáry) představují důležitý pramen zejména k výzkumu dějin každodennosti a dějin mentalit. V historickém bádání se nejprve braly jako doplněk k tzv. „velkým“ dějinám, jako svébytný pramen začaly být vnímány až po uplatnění „nového čtení pramene“, tedy zhruba od 70. let 20. století.¹⁹ V české historiografii se ego-dokumenty začaly využívat až od 90. let 20. století. Primárně je tento typ pramenů využíván pro výzkum období raného novověku a tzv. „dlouhého“ 19. století. Ego-dokumenty týkající se tzv. „krátkého“ 20. století se v historickém bádání objevují jen zřídka kdy.²⁰

¹⁷ *Státní oblastní archiv v Hradci Králové: Rodinný archiv Šliků (1230) 1416-1948 (1957)*, Národní archivní portál, Online, 7. 1. 2015, <https://portal.nacr.cz/aron/apu/d0cf762b-334f-410b-b10c-25a171a529f8> (21. 1. 2024).

¹⁸ Státní oblastní archiv Hradec Králové (SOA HK) – Archivní oddělení Zámorsk (AO Zámorsk), Rodinný archiv (RA) Šliků 1416-1948 (1957). Inventář, strojopisná pomůcka - Obsah, 1986.

¹⁹ Milena LENDEROVÁ, *Úvodem*, in: Milena LENDEROVÁ – Jiří KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence - snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?* Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 9, Pardubice 2004, s. 5n.

²⁰ D. JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, s. 21.

Z rodinného archivu rodu Šliků využívám jako pramen hlavně korespondenci jeho členů, deníky pro mnou sledované období se ve fondu nenachází. Korespondence jednotlivých členů rodiny je různě obsáhlá, převažují dopisy v němčině, občas v češtině a výjimečně ve francouzštině, latině nebo angličtině. Dopisy se od sebe liší i mírou čitelnosti, podle toho jak úhledně dotyčná osoba psala, část korespondence byla napsána na psacím stroji. Úroveň textu a jeho gramatická správnost také závisí na autorovi textu. Čitelnost strojem psaných dopisů zhoršují přepsané překlady, často místo toho, aby autor škrtl celé slovo, přepíše překlep správným písmenem, čímž na sebe natiskne dvě písmena, která jdou těžce rozluštit. Některé dopisy jsou také špatně dochované, například jsem narazila na pár dopisů, které měly vyříznutou díru uprostřed nebo po okrajích papíru, takže v nich chyběla část textu. U německých dopisů jsou nejčastější chybou chybějící písmena ve slovech (často chybí zdvojená písmena nebo naopak jsou zdvojená, kde být nemají). Tento problém se vyskytuje jak u ručně psaných tak i na stroji psaných dopisech. U strojopisu je navíc ještě problém s přehláskami nad velkými písmeny, které zřejmě psací stroj nedokáže napsat (pisatelé tak místo „Ü“ často používají spřežky „Ue“, „Ui“), podobně je to nejspíš i s „ß“, které se zásadně píše jako „ss“. V česky psaných textech se někdy vyskytuje nesprávné skloňování nebo časování slov a i pravopisné chyby, ovšem českých textů je podstatně méně než německých. Většina členů rodiny Šliků psala dopisy jak v němčině, tak v češtině, a i přes občasné chyby je vidět, že ovládali oba jazyky.²¹

Korespondence jako pramen poskytuje svědectví jak o soukromých záležitostech pisatele, tak i o záležitostech týkajících se veřejného života dané doby – ať už o záležitostech politických, sociálních, ekonomických nebo kulturních. Psaní dopisů mělo, zejména u vyšších vrstev, svá pravidla, na jejichž dodržování měli pisatelé dbát. Dopisy se psaly zpravidla v soukromí, ať z domova nebo z cest, často v dobrém rozpoložení pisatele, či pod vlivem nějaké události ať radostné, nebo naopak nešťastné. Na rozdíl od deníku je korespondence psána pro adresáta (pro druhou osobu), jedná se tedy o dialog vzešlý ze vzdálenosti mezi pisatelem a adresátem. Hlavní problém při práci s korespondencí představuje její útržkovitost a nesouvislost, většinou se nedochovaly všechny dopisy vyměněné mezi pisateli. Nesouvislost konverzace může způsobovat i fakt, že pisatelé spolu mohli být i v jiném kontaktu, například telefonickém. Jelikož je korespondence dialogem mezi dvěma konkrétními osobami, nelze vždy rozklíčovat některé narážky, náznaky či osoby, běžně se užívají zdrobněliny jmen, pokud se jedná o příbuzné, nebo velmi blízké osoby. Zpravidla můžeme určit dataci i místo

²¹ Podle korespondence s jistotou ovládali oba jazyky: Jindřich (nar. 1875), Zikmund, Kunhuta, František (nar. 1914), Jindřich (nar. 1916) a Marie.

napsání dopisu, záleží však na pečlivosti pisatele, zdali tyto údaje neopomněl do dopisu napsat.²²

²² M. LENDEROVÁ, *Chvála deníků a dopisů*, in: M. LENDEROVÁ – J. KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence - snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?* Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 9, Pardubice 2004, s. 25n.

4. Historie rodu

4.1 Počátky rodu Šliků a vývoj rodu do sledovaného období

Šlikové (též Schlickové nebo Schlikové) patří k českým šlechtickým rodům. Původně pocházejí z oblasti Chebska z řad patricijů²³, podle některých autorů rodina náležela k rytířskému stavu²⁴. První písemná zmínka o rodu je z roku 1394 a jako zakladatel rodiny se uvádí Jindřich Šlik. Do šlechtického stavu vstoupili Šlikové za vlády císaře a krále Zikmunda Lucemburského, kdy v čele rodu stál Kašpar Šlik (†1449). Kašpar studoval na univerzitě v Bologni, kde vystudoval práva.²⁵ Na dvoře Zikmunda Lucemburského působil v královské kanceláři. Za své služby byl Kašpar roku 1422 povýšen do říšského stavu svobodných pánů a v roce 1437 mu byl udělen říšský hraběcí stav.²⁶ Za svého života získal Kašpar pro svůj rod panství Bassano v severní Itálii, Holíč v Horních Uhrách, Falknov (Sokolov) v Čechách, další statky na Chebsku a Loketsku a zástavy měst Loket a Karlových varů. Tyto zástavy však získal paděláním listin, které zhotovil v době svého působení v královské kanceláři, karlovarští a loketští měšťané proti jeho nárokům bojovali.²⁷

Od Kašpara Šlika se rod rozdělil na několik větví: sokolovskou, loketskou a ostrovskou. Loketská linie vymřela koncem 16. století, sokolovská vymřela v polovině 17. století, ostrovská se dočasně rozdělila na dvě linie – Jeronýmovu a Jindřichovu.²⁸

Mezi další významné členy rodu patřil Štěpán Šlik (1487–1526), v jeho době byla na šlikovských panstvích objevena naleziště stříbra. Štěpán v roce 1516 založil město Jáchymov, kde od roku 1520 začal v mincovně razit stříbrné mince (tzv. jáchymovské tolary), čímž vzrostlo bohatství i moc rodu. Král Ferdinand I. se ale v roce 1528 rozhodl Šlikům odebrat právo na ražbu mincí, které od nich převzala královská mincovna v Jáchymově. Královo rozhodnutí přivedlo rod do řad protihabsburského odboje v roce 1547, za který byli Šlikové potrestáni odebráním některých statků a zaplacením vysokých pokut.²⁹

V době stavovského povstání se Šlikové stali součástí protihabsburské opozice. Jáchym Ondřej (1569 – 1621) byl od roku 1618 direktorem a stál, jako jeden z hlavních

²³ Pavel JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Nové aktualizované vydání, Praha 2021, s. 265.

²⁴ Viz Antonín JAVORA – Vladimír POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, Praha 2003, s. 371.

²⁵ Jan HALADA, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992, s. 153.

²⁶ Petr MAŠEK, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, 3. upr. vyd., Praha 2003, s. 248.

²⁷ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, 2021, s. 265.

²⁸ Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., Praha 2010, s. 235.

²⁹ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, s. 265n.

vůdci, v čele povstání.³⁰ Po bitvě na Bílé hoře uprchl ze země, na útěku byl však zatčen a 21. 6. 1621 jako jeden z 27 pánů a měšťanů popraven na Staroměstském náměstí v Praze. Stavovského povstání se účastnil i Jáchymův příbuzný Jindřich, profesionální voják, který sestavil pluk z převážně moravských žoldáků a bojoval na Bílé hoře. Jindřich byl po bitvě zajat, ale jelikož se jí účastnil jako najatý důstojník a ne jako povstalec, tak panovník nenařídil konfiskace jeho majetku.³¹ Poté přešel na stranu císaře Ferdinanda II. a sloužil pod Albrechtem z Valdštejna. Jindřich získal titul říšského hraběte a právo znovu razit mince, obdržel také panství Kunštát, Kopidlno, Veliš a Ploskovice.³² Jeho syn František Arnošt v roce 1672 zřídil z panství Staré Hrady, Kopidlno a Veliš fideikomis.³³ Potomci Františka zůstali v Čechách, jedná se o kopidlenskou větev rodu, která existuje dodnes, zatímco zbylé větve odešli do zahraničí.³⁴

Dalšími významnými členy rodu v pozdějších dobách byli například Leopold Antonín (1663–1723) – generál jízdy a diplomat, účastník bitvy u Bělehradu, nejvyšší kancléř Království českého od r. 1713 a nositel Řádu zlatého rouna; a František Josef (1788–1862) – zúčastnil se napoleonských válek v bitvě u Drážďan a u Lipska, v roce 1848 zasahoval proti povstaleckým Uhrám, v roce 1859 ještě bojoval v Itálii i v bitvě u Solferina.³⁵

4.2 Rod Šliků ve 20. století

Osudy rodiny ve 20. století ovlivnilo dění ve století předcházejícím. Výše zmíněný František Josef Šlik měl jediného syna Jindřicha (1820–1859), který se oženil s Žofií z Riesenfelsu. Jindřich však zemřel před svým otcem a zůstaly po něm čtyři nezletilé děti – synové Ervín a František a dcery Almérie a Jindřiška (Henrietta). Po smrti syna se František Josef rozhodl odkázat rodinný majetek především svým vnukům a svým dcerám Františce, Albíně a Paulině, provdané za svobodného pána Václava z Enis, kterého František Josef pověřil poručnictvím Jindřichových dětí. Pro případ, že by Ervín a František zemřeli bez potomků, vytvořil František Josef v roce 1859 fideikomisní substituci. Po dosažení plnoletosti se Ervín rodinného majetku ujal.³⁶

³⁰ P. MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., s. 235.

³¹ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, 2021, s. 266.

³² J. HALADA, *Lexikon české šlechty*, s. 154.

³³ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, 2021, s. 267.

³⁴ J. HALADA, *Lexikon české šlechty*, str. 154.

³⁵ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, 2021, s. 267.

³⁶ SOA Hradec Králové – Archivní oddělení Zámorsk, Rodinný archiv Šliků 1416-1948 (1957). *Inventář, strojopisná pomůcka*, 1986, s. 9.

Počátek 20. století představuje velký předěl v rodinné historii Šliků. Ervín Šlik (nar. 1852) měl za manželku princeznu Marii Terezii Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürstovou (1860–1916), jejich manželství však bylo bezdětné. Ervín zemřel v roce 1906 a rodinný majetek měl zdědit jeho mladší bratr František (1854–1925).³⁷ František se z dědictví vyloučil tím, že se v roce 1896 oženil s Bertou Roxerovou. Tento sňatek se jevil problematickým hned z několika důvodů – Berta nepocházela ze šlechtického rodu, ovdověla v témže roce a ještě před svatbou už měla s Františkem tři děti, které byly sňatkem dodatečně legitimizovány. František svatbou porušil pravidla fideikomisu a o nárok na dědictví se začal ucházet rod svobodných pánů Ungnadů z Weisenwolffu, kteří byli příbuzní Šliků ze 17. století. Soudní spor o šlikovské dědictví se táhl šest let a František ho prohrál. Ungnandové získali majetek, jenž náležel k fideikomisu – Kopidlno a Staré Hrady.³⁸ Františkovi zůstaly alodiální statky – především statek a zámek Jičíněves.³⁹

Již zmíněný František Šlik (1854–1925) s manželkou Bertou měli celkem tři děti: Jindřicha (1875–1957), Markétu (1878–1934) a Františka (1882–1963). Jindřich se v roce 1913 oženil s Margaretou hraběnkou Thun-Hohenstein (1885–1968). Jindřichova sestra Markéta se provdala za právníka Emericha rytíře von Schreineru (1867–1937), se kterým žila ve Štýrském Hradci v Rakousku. Jejich bratr František působil jako poručík v záloze a byl ženatý celkem třikrát, se svou první ženou Marií Viktorií, rozenou Hoffmannovou, se rozvedl, jeho druhá žena Paula hraběnka z Lambergu zemřela v roce 1927 při neštěstí a svou třetí ženu Margarethu (Daisy) Resku si vzal v roce 1929.⁴⁰

Po smrti hraběte Františka (nar. 1854) měl majetek rodu přejít na jeho nejstaršího syna Jindřicha a jeho dvěma sourozencům zajistil František přiměřené odkazy. Františkovou smrtí zároveň zanikla fideikomisní substitute, protože nezemřel bezdětný. Nárok jeho potomků na rodinný majetek napadli další substituční vlastníci, spíše dědici vlastníků, a to Pauliny, Albíny, Františky, Jindřišky a Almérie. Jindřichovi se však podařilo soudní spor s příbuznými vyhrát a rodinný majetek tak přešel pod jeho správu.⁴¹

Jindřichu Šlikovi a jeho ženě Margaretě se narodilo celkem pět dětí – čtyři synové a dcera. Nejstarší syn František (nar. 1914) vystudoval techniku a získal titul inženýra, v roce 1945 se oženil s hraběnkou Kunhutou Busseulovou (nar. 1921), s kterou měl dva syny

³⁷ P. MAŠEK, *Modrá krev*, 2003, s. 250.

³⁸ P. MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., s. 235.

³⁹ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, 2021, s. 267.

⁴⁰ Antonín JAVORA – Vladimír POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, Praha 2003, s. 372n.

⁴¹ SOA Hradec Králové – Archivní oddělení Zámorsk, Rodinný archiv Šliků 1416-1948 (1957). *Inventář, strojopisná pomůcka*, 1986, s. 9.

a dceru. Další děti Jindřicha Šlika byly Zikmund (nar. leden 1916), Jindřich (nar. prosinec 1916), Ondřej (nar. 1917) a Marie (nar. 1921). Jindřich se stal profesním rytířem Maltézského řádu, Ondřej zemřel poměrně mladý v roce 1942.⁴²

Zlomové události 20. století zasahovaly do života rodiny. Rozpad Rakouska-Uherska a následný vznik Československé republiky s sebou nesl řadu změn, na které museli Šlikové, stejně jako další šlechtické rody, reagovat. Hrabě Jindřich (nar. 1875) protestoval proti pozemkové reformě a socializačním tendencím v zemědělství. V období tzv. druhé republiky a protektorátu se Šlikové postavili na stranu českého národa, v roce 1939 podepsal hrabě Jindřich se svými syny Prohlášení české šlechty. Rodinný majetek se za protektorátu ocitl pod nucenou správou a do rukou svých vlastníků se vrátil až po konci války.⁴³

Rodinu postihly konfiskace po roce 1948, i přesto, že se hrabě Jindřich pokusil zřídit zemědělské družstvo. Jindřich ani jeho synové po roce 1948 z Československa neodešli. Nejstarší syn František pracoval v národním podniku Léčivé rostliny, jeho mladší bratr Jindřich se živil jako traktorista a montér a jejich bratr Zikmund nejdříve pracoval jako pomocný dělník a později byl zaměstnaný jako pumpař na benzínové pumpě. František a Jindřich po roce 1968 odešli do zahraničí, Jindřich se stal komturem řádu Maltézských rytířů v Mailbergu.⁴⁴ Po roce 1989 získali Šlikové svůj rodový majetek zpět.⁴⁵

⁴² A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372n.

⁴³ P. MAŠEK, *Modrá krev*, 2003, s. 250.

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ P. MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., s. 236.

5. Výchova a vzdělání

Studium synů hraběte Jindřicha Šlika, Františka, Zikmunda, Jindřicha a Ondřeje, lze na základě dopisů rekonstruovat jen částečně. Všichni chlapci nejspíše studovali na státním gymnáziu v Jičíně.⁴⁶ Jindřich se dal na vojenskou kariéru, studoval na vojenské akademii⁴⁷ a působil v armádě jako poručík jezdeckta u dragounského pluku.⁴⁸ František a Zikmund absolvovali povinnou vojenskou službu a poté oba studovali na vysoké škole techniku.⁴⁹

Jindřichova dcera Marie (nar. 1921) byla nejspíše vzdělávána doma soukromými vyučujícími. Z pramenů vyplývá, že na měšťanské škole skládala v letech 1931 až 1935 přezkoušení. V letech 1931–1934 (školní roky 1931/32, 1932/33 a 1933/34) byla přezkoušena na měšťanské škole v Hostinné. Celkem skládala přezkoušení z těchto předmětů - předměty na 3 roky: náboženství, občanská nauka a občanská výchova, kreslení, zpěv, ženské ruční práce a nauka o domácnosti (starání se o domácnost), tělesná výchova⁵⁰; předměty na 2 roky: výuka jazyka a výuka slohu, zeměpis, dějepis, přírodopis, přírodověda, počítání se základním účetnictvím, geometrie a geometrické rýsování⁵¹; předměty na jeden rok: čtení, mluvnice a pravopis, písemný projev, vlastivěda, počítání ve vztahu s geometrií, psaní, krasopis^{52, 53}.

Školní rok 1934/35 strávila v Penzionátu řádu Sester křesťanské lásky v Děčíně⁵⁴. V penzionátu se učila následující předměty: náboženství, občanská nauka a občanskou výchovu, výuku jazyka a slohu, geografii, dějepis, přírodopis, přírodovědu, počítání se základním účetnictvím, geometrii a geometrické rýsování, kreslení (rýsování) volnou rukou, krasopis, zpěv, ruční práce, nauce o péči o domácnost, tělesné výchově a jako nepovinné

⁴⁶ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 579, Dopis ředitele státního gymnázia v Jičíně hraběti Jindřichu Šlikovi (nar. 1875) 8. 9. 1927.

⁴⁷ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 592, Pozvánka na ples absolventů vojenské akademie 1937, blíže nedatováno.

⁴⁸ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 583, Korespondence Jindřicha Šlika se správou dragounského pluku 6. 4. 1939.

⁴⁹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 590 a 591, Korespondence Jindřicha Šlika s jeho dětmi, o studiu a vojenské službě zmínky v dopisech z 5. 8. 1937, 1. 10. 1937, 7. 10. 1937, 4. 10. 1938, 14. 10. 1938, 17. 11. 1938, 12. 1. 1939.

⁵⁰ Předměty na vysvědčení uvedeny v němčině: „*Religion, Bürgerkunde und bürgerliche Erziehung, Zeichnen, Gesang, Weibliche Handarbeiten und Haushaltungskunde, Körperliche Erziehung*“.

⁵¹ Německy: „*Unterrichtssprache und Aufsatzlehre, Erdkunde, Geschichte, Naturgeschichte, Naturlehre, Rechnen mit einfacher Buchführung, Geometrie und geometrisches Zeichnen*“.

⁵² Německy: „*Lesen, Sprachlehre und Rechtschreibung, Schriftlicher Gedankenausdruck, Heimatkunde, Rechnen in Verbindung mit geometr. Formenlehre, Schreiben, Schönschreiben*“.

⁵³ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 6, inv. č. 100 sign. II. c, Školní vysvědčení Marie Šlikové z let 1932-1934.

⁵⁴ Pensionat der Schwestern Christlichen Liebe zu Tetschen a. d. Elbe

předměty měla výuku českého jazyka (na vysvědčení z něj měla za 2) a hudby⁵⁵. Z výčtu předmětů lze vyvodit, že Marie v podstatě pokračovala ve studiu předmětů, z kterých byla přezkoušena na měšťanské škole. Tomu ostatně odpovídají i předměty ze závěrečného vysvědčení z měšťanské školy⁵⁶, které Marie získala přezkoušením v Děčíně. Na závěrečném vysvědčení jsou kromě povinných předmětů i nepovinné předměty (československý jazyk – „*Čechoslovakische Sprache*“ a hra na klavír – „*Klavierspiel*“) a kategorie hodnocení vnější forma psané práce („*Äußere Form der schriftlichen Arbeiten*“).⁵⁷

Marie studovala od roku 1935 do roku 1938 v Děčíně na Soukromé jazykové škole řádu Sester křesťanské lásky⁵⁸. Zde měla hodiny německého, francouzského a anglického jazyka a zároveň se učila i další předměty: náboženství, občanskou výchovu, dějiny kultury a umění, tělesnou výchovu, zpěv, dějiny hudby, hru na klavír⁵⁹. Z výsledků na vysvědčení vyplývá, že Marie se učila velmi dobře. Z předmětů, které se netýkaly výuky cizího jazyka, měla vždy výborný prospěch, ale i studium jazyků jí šlo dobře.⁶⁰ Podrobněji k Mariiným výsledkům na soukromé jazykové škole viz dále tabulka známek z vysvědčení.⁶¹

⁵⁵ Předměty německy: „*Religion, Bürgerkunde und bürgerliche Erziehung, Unterrichtssprache und Aufsatzlehre, Geographie, Geschichte, Naturgeschichte, Naturlehre, Rechnen mit einfacher Buchführung, Geometrie und geometrisches Zeichnen, Freihandzeichnen, Schönschreiben, Gesang, Handarbeiten, Haushaltungskunde, Körperliche Erziehung; Unverbindliche Gegenstände: Böhmisches Sprache, Musik*“.

⁵⁶ Seznam předmětů ze závěrečného vysvědčení (jedná se o předměty, které již dříve studovala, jejich překlady již zmíněny v textu, na vysvědčení některé předměty hodnoceny dohromady – spojené „und“): „*Religion, Bürgerkunde und staatsbürgerliche Erziehung, Geographie und Geschichte, Naturgeschichte und Naturlehre, Rechnen mit einfacher Buchführung, Geometrie und geometrisches Zeichnen, Freihandzeichnen, Schönschreiben, Gesang, Weibliche Handarbeiten in Verbindung mit Haushaltungskunde, Körperliche Erziehung*“.

⁵⁷ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 6, inv. č. 100 sign. II. c, Školní vysvědčení Marie Šlikové 28. 6. 1935.

⁵⁸ Privat-Sprachenschule der Schwestern der Christlichen Liebe zu Tetschen a. Elbe

⁵⁹ Na vysvědčení předměty v němčině: „*Religion, Staatsbürgerliche Erziehung, Kultur- und Kunstgeschichte, Körperliche Erziehung, Gesang, Musikgeschichte, Klavier*“.

⁶⁰ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 6, inv. č. 100 sign. II. c, Školní vysvědčení Marie Šlikové z let 1936-1938.

⁶¹ V tabulce jsou obsažené údaje z Mariiných vysvědčení z let 1935–1938. Text na vysvědčeních je v německém jazyce, v tabulce v závorce uveden český překlad (u jazyků jsou překlady jednotlivých předmětů uvedeny jen jednou, jedná se o totožné předměty jen ve výuce různých jazyků, překlad nejazykových předmětů je již uveden v textu výše). Znamky jsou v originále zapsány slovně, v tabulce uvedeny jejich číselné ekvivalenty podle stupnice na zadní straně vysvědčení.

	1935/1936		1936/1937		1937/1938	
<i>Betragen</i> (chování)	1	1	1	1	1	1
<i>Deutsch</i> (Němčina)						
<i>Lesen, Deklamation</i> (čtení, přednes)	2	1	1	1	-	-
<i>Grammatik</i> (gramatika, mluvnice)	2	1	2	1	-	-
<i>Orthographie</i> (ortografie, pravopis)	2	1	1	1	-	-
<i>Stil</i> (Styl, sloh)	2	1	1	1	-	-
<i>Literatur</i> (literatura)	1	1	2	1	-	-
<i>Sprachfertigkeit</i> (znalost jazyka)	1	1	1	1	-	-
<i>Französisch</i> (Francouzština)						
<i>Lesen, Deklamation</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Grammatik</i>	1	1	2	2	2	2
<i>Orthographie</i>	2	2	2	3	3	3
<i>Stil</i>	-	-	2	2	1	1
<i>Literatur</i>	-	-	2	2	2	2
<i>Sprachfertigkeit</i>	1	1	2	1	1	1
<i>Englisch</i> (Angličtina)						
<i>Lesen, Deklamation</i>	1	1	1	1	1	2
<i>Grammatik</i>	2	1	1	1	2	2
<i>Orthographie</i>	2	1	2	2	2	1
<i>Stil</i>	-	-	2	2	2	2
<i>Literatur</i>	-	-	2	2	1	1
<i>Sprachfertigkeit</i>	2	1	1	1	1	1
<i>Religion</i>						
<i>Religion</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Staatsbürgerliche Erziehung</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Kultur- und Kunstgeschichte</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Körperliche Erziehung</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Gesang</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Musikgeschichte</i>	1	1	1	1	1	1
<i>Klavier</i>	1	1	1	1	1	1

Kunhuta Busseulová (narozená 1921, budoucí manželka Františka Šlika - narozeného 1914) studovala v Praze na Vinohradech na dívčím gymnáziu (nebo penzionátu) Školských sester řádu svatého Františka. Z dopisů vyplývá, že zde studovala nejspíše v letech 1936 až 1940.⁶² Kunhuta se učila v češtině i v němčině, v rodinném archivu se nachází její školní sešity ze zeměpisu a francouzštiny. Zápisky ze zeměpisu jsou psané česky.⁶³ V sešitě

⁶² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, inv. č. 585, kart. č. 80, Korespondence Kunhuty Busseulové s její sestrou Mädy – dopisy z let 1936 až 1940 (na dopisech pod Kunhutiny jménem uvedena adresa dívčího gymnázia).

⁶³ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 6, inv. č. 101 sign. II. c, Školní sešit ze zeměpisu Kunhuty Busseulové, přesná datace není – III. ročník (možná školní rok 1938/39).

francouzštiny se nachází německá zadání vět, které jsou pak přeloženy do francouzštiny a i francouzské věty posléze přeložené do němčiny.⁶⁴ Kunhutiným školním výsledkům se korespondence příliš nevěnuje. Výjimku tvoří dopis od sestry Mědy, kde je malá zmínka o Kunhutině prospěchu. „*Tatínek ti nechá děkovat za psaní a zaslání Tvých známek. Zlobil se přes ty čtyřky, musíš se na každý pád polepšit, nechce ti ani psát.*“⁶⁵ Více se prameny o Kunhutině studiu nezmiňují.

Z uvedených příkladů studia dětí šlechty je možné vyzorovat určité rysy v přístupu ke vzdělávání. O předškolním vzdělávání a studiu na základní škole chybí v pramenech jakákoliv zmínka. Studium chlapců a dívek se zde odlišuje. Chlapci se učili na státním gymnáziu, na které dojížděli, zatímco Marie i Kunhuta studovaly na školách vedených církevními řády, obě byly v rámci studia školou ubytovány. Součástí chlapecké výchovy byla i povinná vojenská služba, po jejímž absolvování František a Zikmund nastoupili na vysokoškolská studia. Dívky nejspíš na vysoké škole nestudovaly, v pramenech tomu nic nenaznačuje.

⁶⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 6, inv. č. 101 sign. II. c, Školní sešit z francouzštiny Kunhuty Busseulové z roku 1936.

⁶⁵ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 585, Dopis Kunhutě Busseulové od sestry Mědy 23. 11. 1937.

6. Svatba a manželství

6.1 Manželství jednotlivých členů rodu

Ještě v 19. století vstoupili do svazku manželského čtyři příslušníci šlikovského rodu, kteří pak stále žili v 1. polovině 20. století. Jedná se o hraběte Ervína Šlika (nar. 1852), jeho bratra Františka (nar. 1854), jejich sestru Almérii (nar. 1856), a Františkovu dceru Markétu (nar. 1878).⁶⁶

Hrabě Ervín Šlik se oženil v roce 1891 s princeznou Marií Terezií Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürstovou (nar. 1860). Svatba se konala ve městě Duino (v dnešní Itálii nedaleko Terstu). Ervín se oženil ve věku 39 let, jeho nastávající bylo 31 let. Z jejich manželství se nenarodily žádné děti. Manželství jim vydrželo 15 let, v roce 1906 Ervín zemřel.⁶⁷

Almérie se v roce 1874 provdala za hraběte Maxmiliána Sprinzensteina, svatba se konala v zámecké kapli na zámku Rohrbach.⁶⁸ Almérii se vdala v 18 letech, Maxmilián se oženil v 27 letech. Jejich manželský svazek trval 35 let, když v roce 1909 Maxmilián zemřel.⁶⁹ Lze předpokládat, že měli nějaké potomky, literatura je však nezmiňuje.

Františkův sňatek je pro dějiny rodu v 1. polovině 20. století nejzásadnější. Oženil se totiž v roce 1896 s neurozenou Bertou Roxerovou, což ho pak v roce 1906 po smrti jeho bratra Ervína připravilo o nárok na zisk fideikomisních statků rodu Šliků. Berta se zřejmě narodila v roce 1851⁷⁰ a poprvé se provdala za Josefa Castiglione, jehož ženou byla až do roku 1896, kdy zemřel. Zatímco byla Berta vdaná, měla s Františkem tři děti – syny Jindřicha (nar. 1875) a Františka (nar. 1882) a dceru Markétu (nar. 1878).⁷¹ Všechny děti se jim narodily mimo manželství a byly uznány až zpětně po svatbě svých rodičů. Lze předpokládat, že Berta od svého prvního manžela odešla a žila s Františkem, ale rozvést se nenechala

⁶⁶ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 371-373.

⁶⁷ Tamtéž, s. 371.

⁶⁸ SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 88 sign. II., Svatební oznámení Almérie Šlikové a Maxmiliána Sprinzensteina 1874, blíže nedatováno.

⁶⁹ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372.

⁷⁰ Literatura uvádí v roce 1854 (viz A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372.; P. MAŠEK, *Modrá krev*, 2003, s. 250. a P. MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., s. 235.), prameny tomuto datu neodpovídají - viz SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 367 sign. VI. 13, Úmrtní oznámení hraběnky Berty Šlikové 27. 2. 1925 – v době úmrtí jí bylo 74 let, tudíž se musela narodit v roce 1851, narození Berty v roce 1851 potvrzuje i pramen SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Vzpomínkový obrázek k úmrtí hraběnky Berty Šlikové, nedatováno – „naroz. ve Štýrském Hradci 12. října 1951“.

⁷¹ Tamtéž, s. 372n.

(důvodem bylo zřejmě její římsko-katolické vyznání⁷²).⁷³ František se s Bertou oženil, až když zemřel její první manžel. Svatba se konala ve Štýrském Hradci (město v dnešním Rakousku) v kostele sv. Leonarda.⁷⁴ V době svatby bylo Františkovi 42 let a Bertě 45 let. V manželství spolu žili 29 let, až do Františkovy smrti v roce 1925.⁷⁵

Františkova dcera Markéta vstoupila do manželství jako první ze tří sourozenců. Vdávala se v roce 1895, tedy rok před svatbou svých rodičů. Provdala se za právníka Emericha rytíře von Schreinerera (nar. 1867). Svatba se odehrála ve městě Kitzbühler (v dnešním Rakousku). Markéta se vdala v 17 letech za 28letého Emericha. Manželé spolu žili až do roku 1934, kdy Markéta zemřela.⁷⁶ Literatura neuvádí žádné informace o dětech manželů, ale v pramenech se dají dohledat. Emerich a Markéta spolu měli tři děti – syny Jindřicha a Františka a dceru Margaretu, provdanou Kranzovou.⁷⁷

V první polovině 20. století uzavřeli manželství celkem čtyři členové rodu Šliků – konkrétně Jindřich (nar. 1875), jeho bratr František (nar. 1882) a Jindřichovi synové Zikmund (nar. 1916) a František (nar. 1914).⁷⁸

Jindřich se v roce 1913 oženil s hraběnkou Margaretou Thun-Hohenstein (nar. 1885). Brali se ve městě Povo u Tridentu (v dnešní Itálii), odkud Margareta pocházela. Jindřich se oženil ve 38 letech, zatímco jeho ženě bylo 28 let.⁷⁹ V době svatby byly oba Margaretini rodiče už po smrti.⁸⁰ Z manželství se jim postupně narodilo pět dětí. Nejstarší syn František se narodil v červenci 1914. Jeho mladší bratři Zikmund a Jindřich přišli na svět v roce 1916, ovšem ne jako dvojčata, Zikmund se narodil v lednu, zatímco Jindřich v prosinci téhož roku. Nejmladší syn Ondřej se narodil v listopadu 1917. Nejmladší dítě a zároveň jediná dcera

⁷² Ve sčítacím aparátu z roku 1910 František, Berta a jejich synové Jindřich a František mají v kolonce „Vyznání náboženské“ uvedeno „římsko-katol.“

⁷³ Státní okresní archiv Jičín, Okresní úřad Jičín I, kart. 595, inv. č. 1657, č. sign. Jičíněves č. p. 1 – 54, s. 4, 1910, ARchiv ONline Státní oblastní archiv v Hradci Králové, Online, 2. 2. 2024, <https://aron.vychodoceskearchivy.cz/apu/8746f8fb-8b4a-42e1-967e-44e5701a3cc8/dao/8746f8fb-8b4a-42e1-967e-44e5701a3cc8/file/90bfd919-48ce-4f30-a1cd-42bec647a122> (17. 2. 2024).

⁷⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 88 sign. II., Svatební oznámení Františka Šlika a Berty Roxerové 1896, blíže nedatováno.

⁷⁵ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372.

⁷⁶ Tamtéž, s. 373.

⁷⁷ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtní oznámení Markéty Schreinerové, rozené hraběnký Šlikové 14. 7. 1934.

⁷⁸ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372n.

⁷⁹ Tamtéž s. 372.

⁸⁰ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 88 sign. II., Svatební oznámení Jindřicha Šlika a Margarety Thun-Hohenstein červen 1913.

Marie přišla na svět v říjnu 1921.⁸¹ Manželství Jindřicha a Margarety trvalo celkem 44 let, Jindřich zemřel v roce 1957.⁸²

Jindřichův mladší bratr František se oženil celkem třikrát, poprvé v roce 1918 s Marií Hoffmannovou (nar. 1891), manželství však skončilo rozvodem⁸³, podruhé v roce 1927 s hraběnkou Paulou z Lambergu (nar. 1887), která pár měsíců po svatbě tragicky zemřela, a nakonec si František v roce 1929 vzal ovdovělou Margarethu Resku (nar. 1885). Poprvé se František ženil ve 36 letech, jeho ženě bylo 27 let. Druhé manželství uzavřel jako 45letý s 40letou ženou. Při poslední svatbě mu už bylo 47 let a jeho manželce 44 let. Františkovi se v žádném manželství nenarodili potomci (v literatuře ani v pramenech není o žádných dětech zmínka).⁸⁴

Zikmund se v roce 1944 oženil s hraběnkou Konstancí Vrints zu Falkenstein⁸⁵, tento sňatek je doložen v archivních pramenech v rodinném archivu, avšak v literatuře není zmíněn. Podle literatury se Zikmund oženil až v roce 1947 s Věrou Irenou Voborníkovou, s níž měl mít dvě dcery – Margaretu (nar. 1950) a Ilonu (nar. 1954).⁸⁶ Poprvé se Zikmund ženil ve 28 letech, věk jeho první ženy se mi nepodařilo dohledat. Podruhé se oženil v 31 letech s 20letou ženou.⁸⁷

František si vzal hraběnkou Kunhutu Busseulovou (nar. 1921) v roce 1945. Františkovi bylo 31 let a jeho ženě 24 let. Rok po svatbě (v červenci 1946) se jim narodilo první dítě – syn Jindřich. Další děti se páru narodili o pár let později – dcera Terezie přišla na svět v roce 1949 a syn František v roce 1952.⁸⁸

U Františka se v archivu dochovaly prameny, které naznačují, že udržoval kontakt se ženou, která mohla být jeho milenka. František jí posílal finanční příspěvky a zřejmě si spolu dopisovali (František se v dopise zmiňuje o obdržení dopisech od slečny Mileny Hlůžcové, ty se však v archivu nedochovaly). František s Milenou Hlůžcovou ukončil kontakt, s odůvodněním, že se oženil a musí se starat o svou rodinu.⁸⁹ V rámci korespondence rodiny

⁸¹ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372n.

⁸² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtní oznámení Jindřicha Šlika 23. 4. 1957.

⁸³ V literatuře není uvedeno, kdy se rozvedli, a ani v pramenech se mi tuto informaci nepodařilo dohledat.

⁸⁴ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 373.

⁸⁵ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancí Vrintsovou nedatováno; Svatební oznámení Zikmunda Šlika a Konstancie Vrints zu Falkenstein 1944, blíže nedatováno.

⁸⁶ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372n.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž s. 372.

⁸⁹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, karton č. 80, inv. č. 582, Podací lístky na peníze adresované slečně Mileně Hlůžcové z 10. 1. 1944 a 5. 11. 1947, Dopis Mileně Hlůžcové od Františka Šlika (nar. 1914) nedatováno (asi po roce 1945, František v dopise zmiňuje, že se oženil).

Šiků je Františkův případ ojedinělý, u žádného dalšího člena rodiny jsem podobnou zmínku o milenkách nenašla.

6.2 Porovnání svateb Zikmunda a Františka

V rodinném archivu se nachází zprávy o průběhu dvou svateb – a to o svatbě Zikmunda Šlika s Konstancií Vrints zu Falkenstein v červnu 1944⁹⁰ a o svatbě Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou v dubnu 1945⁹¹. Autorem obou zpráv je otec zmíněných Šliků, Jindřich, a obě jsou napsány strojopisem v němčině. Zpráva o první zmíněné svatbě není datována, zpráva o druhé svatbě pochází z 19. dubna 1945 (datována dva dny po svatbě).

Svatba Zikmunda s Konstancií se konala 28. června 1944 v patronátním kostele ve Slatinách.⁹² František s Kunhutou se brali 17. dubna 1945 v zámecké kapli v Jičíněvsi.⁹³

Zmíněné prameny se hodí pro srovnání hned z několika důvodů, obě zprávy mají totožného autora se stejným vztahem k oběma svatbám, ženichové si v obou případech brali za ženu hraběnku, samotné svatební obřady od sebe časově dělí jen skoro rok, takže se odehrály v podobnou dobu.

Den před Zikmundovou svatbou (tedy 27. 6.) se na zámku v Milíčevsi konalo loučení se svobodou. Ve velkém zámeckém sále bylo hostům k dispozici občerstvení ve formě studeného bufetu (konkrétně se autor zmiňuje, že k jídlu byl srnčí hřbet, paštika, salát, bílý chleba, pečivo, a k pití pivo, víno a bowle). Pro zábavu hostů hrálo střídavě kvarteto hráčů na lesní roh a salonní kapela. Hosté se dobře bavili, což dobře ilustruje následující úryvek: „[...] *občas Marie s akordeonem převzala vedení orchestru, k čemuž trochu přispěla vesměs dobrá nálada.*“⁹⁴ Společnost se rozešla v jednu hodinu ráno.⁹⁵

⁹⁰ SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancií Vrints zu Falkenstein, nedatováno.

⁹¹ SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

⁹² SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Svatební oznámení Zikmunda Šlika a Konstancie Vrints zu Falkenstein 1944, blíže nedatováno.

⁹³ SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Svatební oznámení Františka Šlika a Kunhuty Busseulové 1945, blíže nedatováno.

⁹⁴ Překlad originálu: „[...] *manchmal Maria mit dem Schifferklavier die Führung des Orchesters übernahm, wodurch die durchwegs gute Stimmung einen kleinen Beitrag erhielt.*“, v úryvku je zmíněna Marie Šliková, dcera hraběte Jindřicha.

⁹⁵ SOA HK (AO Zámbrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancií Vrints zu Falkenstein, nedatováno.

Den před Františkovou svatbou zpráva také popisuje nejprve večerní program, který zahájily výstřely z děla před jičíněvským zámkem, po nichž následoval koncert kapely z nedaleké Libáně.⁹⁶

Večerní program předcházela obě svatby. Rozdílné je místo konání, u Zikmunda v Milíčovsi, kde žila jeho nastávající, u Františka v Jičíněvsi, sídle rodiny Šliků. V prvním případě se autor zmiňuje o občerstvení pro hosty. Oba večerní programy doprovázela hudba.

Ze zpráv lze sestavit seznam hostů, kteří se svateb zúčastnili – část jmenovitě, zejména příbuzné, ostatní hosté jsou zmíněni jen podle funkcí, které vykonávají. Mezi hosty na Zikmundově svatbě jsou jmenovitě zmíněni jeho rodiče Jindřich a Margareta a jeho sourozenci František, Zikmund a Marie, dále příbuzní nevěsty – její matka Anna Vrints zu Falkenstein, sestra Eugenie a její manžel Botho baron Seutter, Nora Seutter a její bratr Ruffi⁹⁷, další jmenovaní hosté jsou Lori Vetter, Dori Gattenburg, major Karl Stellwag⁹⁸ a Maxi Vratislav. Zpráva se zmiňuje i o pár nepřítomných hostech - Oswaldu Wratislavovi a Thee,⁹⁹ kteří se nezúčastnili z důvodu nemoci, Františku Šlikovi a Daisy¹⁰⁰ nepřítomným kvůli blíže nespecifikovaným oficiálním povinnostem.¹⁰¹ Otec Konstancie, Alexandr Maxmilián hrabě Vrints zu Falkenstein, na svatbě nebyl, jelikož zemřel už v roce 1932.¹⁰²

Svatby Františka s Kunhutou se účastnili především členové Františkovi rodiny: jeho rodiče Jindřich a Margareta, mladší sourozenci Jindřich a Marie, bratr Zikmund s manželkou Konstancií na svatbě chyběli, ovšem mezi hosty byla Konstanciina sestra Eugenie, její manžel Botho baron Seutter a její matka Anna Vrints zu Falkenstein. Příbuzní Kunhuty na svatbě chyběli – její rodiče se nedostavili, protože s nimi kvůli válce ztratila kontakt¹⁰³, sestra Mědy a bratr Tadeáš se také nezúčastnili. Kromě rodinných příslušníků ženicha byli mezi hosty

⁹⁶ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

⁹⁷ Podle příjmení nejspíše příbuzní barona Seuttera, Nora může být jeho matka nebo sestra, a Ruffi jeho bratr nebo strýc, ale nepodařilo se mi je přesně dohledat.

⁹⁸ Nepodařilo se mi zjistit, kdo přesně tyto osoby jsou, mohou to být něčí příbuzní nebo přátelé.

⁹⁹ Mezi hosty zmíněni příslušníci rodu Wratislavů z Mitrovic, nejspíše Josef Oswald s manželkou Ernestinou (Oswald a Thea) a jejich syn Maxmilián, Ernestina rozená Thun-Hohenstein je sestra Zikmundovy matky Margarety (viz Vladimír POUZAR – Petr MAŠEK, Almanach českých šlechtických rodů, vyd. 2001, Praha 2001, s. 471.).

¹⁰⁰ Mladší bratr hraběte Jindřich (nar. 1875) se svou třetí manželkou.

¹⁰¹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancií Vrints zu Falkenstein, nedatováno.

¹⁰² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtí oznámení hraběte Alexandra Maxmiliána Vrints zu Falkenstein 19. 4. 1932.

¹⁰³ Od rodičů jí pak přišel dodatečně dopis s omluvou, že se nemohli dostavit, a s blahopřáním k zasnubám a svatbě. Viz SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 589, Dopis Kunhutě Šlikové roz. Busseulové od rodičů 30. 4. 1945. (30. dubna je datum na poštovní známce, samotný dopis je datován 14. dubna – rodiče tedy Kunhutě napsali omluvu za neúčast a blahopřání před konáním svatby, ale dopis byl zřejmě poslán až později).

úředníci a zaměstnanci z panství s manželkami, úředníci a zaměstnanci z kopidlinského cukrovaru, hasičský sbor a zastupitelstvo obce, sdružení zemědělců (hospodářů) a lesních hospodářů, dřevorubci, lidé z panství („*Hofleute*“ = „dvořané“), zástupci turistických klubů a další honorace z Jičína.¹⁰⁴

Co se týče svatebních hostů, v případě první svatby je jich více zmíněno jmenovitě a zároveň další hosté jsou zmíněni jen okrajově, bez určení funkce nebo vztahu k rodinám svatebčanů. Na Františkově svatbě bylo méně rodinných příslušníků, chyběla celá rodina nevěsty, na druhou stranu se autor více dopodrobna zmiňuje o dalších hostech na svatbě, o jejich funkcích a zaměstnáních.

Zikmundova svatba se konala od 10 hodin v patronátním kostele ve Slatinách. V 8:45 odjel ženich s rodinou ve třech vozech z Jičíněvsi nejprve do Milíčovsi, kde mladému páru požehnaly rodiče. Z Milíčovsi celá společnost zamířila do kostela v sedmi vozech taženými koňmi, které zdobily erbovní barvy. Svatební obřad probíhal v němčině. Po obřadu se svatebčané seřadili v pořadí: „[...] *Mundi – Stanzi, Franzi – Nora, Maxi – Maria, Hidi – Dori, Hi – Anna, Botho – Rita, Karlche – Jenny, Ruffi – Lori, dvě děti nesoucí vlečku oblečené v národním kroji přirozeně za Stanzi*“¹⁰⁵. Svatebčané nasedli do vozů a vyrazili do Jičíněvsi. Při příjezdu do vesnice hrála hudba a starosta Jičíněvsi přišel pogratulovat novomanželům¹⁰⁶

Františkova svatba začala v 11 hodin, kdy se seřadil svatební průvod. Ve zprávě je popsáno i jeho přesné složení: „*Hudebníci, pak hasičský sbor, pak úředníci a zaměstnanci cukrovaru Kopidlno, pak školáci ve světlých šatičkách, pak Franzi s maminkou, Hidi s Marií, Botho se svými dvěma dámami a naposled já s Nunny. Za námi obecnstvo.*“¹⁰⁷ Takto

¹⁰⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

¹⁰⁵ Překlad z německého originálu: „*Mundi – Stanzi, Franzi – Nora, Maxi – Maria, Hidi – Dori, Hi – Anna, Botho – Rita, Karlche – Jenny, Ruffi – Lori, 2 schlepptragende Kinder in slavischer Nationaltracht natürlich hinter Stanzi.*“ Všechny osoby zmíněny pod přezdívkami, jedná se o novomanžele Zikmunda a Konstancii, dále Zikmundova bratr Františka s Norou Seutter, Maxmiliána Wratislava z Mitrovic se Zikmundovou sestrou Marií, Zikmundova bratra Jindřicha a Dori Gattenburg, Zikmundova otec Jindřich s matkou Konstancie Annou Vrints zu Falkenstein, Botho Seuttera (švagr Konstancie) se Zikmundovou matkou Margaretou, majora Karla Stellwaga se sestrou Konstancie Eugenií a nakonec o Nořina bratra Ruffiho s Lori Vetter.

¹⁰⁶ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancí Vrints zu Falkenstein, nedatováno.

¹⁰⁷ Překlad z německého originálu: „[...] *Musik dann Feuerwehr, dann Beamte und Angestellte, dann Schulkinder in lichten Kleidchen, dann Franzi mit Mami, Hidi mit Maria, Botho mit seinen zwei Damen und zuletzt ich mit Nunny. Hinter uns Publikum.*“ členové rodiny zmíněni pod přezdívkami: „*Franzi mit Mami*“ = František Šlik se svou matkou Margaretou, „*Hidi mit Maria*“ = Františkovi sourozenci Jindřich a Marie, „*Botho mit seinen zwei Damen*“ = Botho baron Seutter s manželkou Eugenií a její matkou Annou Vrints zu Falkenstein, „*ich mit Nunny*“ = Františkův otec Jindřich s Kunhutou Busseulovou.

seřazený svatební průvod vyšel ze zámku směrem do zámecké kaple. Svatební obřad proběhl v kapli a odehrál se v českém jazyce.¹⁰⁸

Cesta na místo svatebního obřadu je poměrně rozdílná. V Zikmundově případě rozhodně trvala delší dobu, zahrnovala jízdu vozy taženými koňmi a měla několik tras - z Jičíněvsi do domu nevěsty, pak do kostela a po svatebním obřadu na zámek do Jičíněvsi. U Františka šlo jen o to, aby svatební průvod došel ze zámku do zámecké kaple a po skončení obřadu zase zpět na zámek. Samotné obřady se konaly v odlišných jazycích, první v němčině, druhý v češtině. Pořadí svatebčanů ve svatebních průvodech jsem uvedla záměrně, pro srovnání. Na Zikmundově svatbě je popsán průvod již oddaných novomanželů se svatebními hosty, na Františkově svatbě průvod teprve míří na svatební obřad. Tím se také odlišuje sestava svatebčanů. V prvním průvodu jdou v čele již sezdaní novomanželé, vlečku nevěsty nesly děti v českých národních krojích a zbytek příbuzných a jmenovaných hostů kráčel za nimi vždy v páru, v popisu je z páru vždy nejprve uveden muž a po něm žena. Druhý průvod tvoří svatebčané a další hosté teprve se chystající na svatební obřad. Jmenovaní svatebčané kráčeli uprostřed průvodu, nejprve ženich se svou matkou, za nimi jeho sourozenci a hosté z Milíčevsí (kteří šli ve trojici) a naposled šla nevěsta, kterou vedl její budoucí tchán.

Zikmundova svatební hostina se konala na zámku v Jičíněvsi. Před hostinou se svatebčané nejprve fotografovali a až pak zasedli ke stolu. Menu tvořila nejprve polévka s játrovými knedlíčky, jako předkrm žampiony, hlavním chodem byl srnčí hřbet se zeleninou a salátem. K pití se podávali mražený aperitiv, pivo, víno a sekt.¹⁰⁹

Po Jindřichově svatebním obřadu, gratulacích a focení následovala svatební hostina. Ve zprávě je uvedeno celé menu: nejprve se podávala „*Schöberlsuppe*“ (zeleninový nebo vepřový vývar se zavářkou Schöberl, která se často používá v rakouské kuchyni a vyrábí se z těsta připraveného ze žloutku, bílku a mouky, upečeného a nakrájeného na čtvercové nebo kosočtvercové placičky¹¹⁰) a aperitiv, poté nejspíše jako předkrm ragú zapečené v košíčku z těsta a k tomu pivo, hlavní chod se skládal z garnýrované hovězí svíčkové se salátem, k pití se servírovalo bílé víno, jako dezert následoval dort s šampaňským vínem (možná na

¹⁰⁸ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

¹⁰⁹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancí Vrints zu Falkenstein, nedatováno.

¹¹⁰ *Schöberl*, Wikipedia Die freie Enzyklopädie, Online, 9. 4. 2023, <https://de.wikipedia.org/wiki/Schöberl> (16. 2. 2024).

přípitek), nakonec se v salónu podávala černá káva („*Moka*“) s havanskými doutníky. Pro hosty a publikum bylo přichystáno pohoštění v hostinci, něco malého k jídlu a k pití pivo.¹¹¹

Svatební menu jsou, co se týče skladby chodů, poměrně stejná. Nejprve se podávala polévka, po ní předkrm a pak hlavní chod. V případě druhé zmiňované svatby k menu ještě náležel dezert a posléze káva s doutníkem v salonu. Vzhledem k válečnému přidělovému systému jsou jídla poměrně luxusní. Na Františkově svatbě bylo navíc zařízeno občerstvení i pro ostatní hosty.

Po svatební hostině Zikmundův bratr František odvezl novomanžele na nádraží, při cestě se jim rozbil vůz, ale záhy byl opraven. Jindřich ve zprávě zmiňuje podobnou příhodu, která se mu stala, „[...] *před skoro přesně 31 lety se při naší svatbě také jeden vůz porouchal, což nám ale doposud nijak neuškodilo.*“¹¹² Novomanželé pak vlakem odjeli pryč, nejspíše na líbánky, ale kam přesně, to autor nezmiňuje.¹¹³

Po svatebním veselí ve 4 hodiny odpoledne odjeli novomanželé František a Kunhuta autem na líbánky do hájovny „Trojice“. Hosté z Milíčevsi (Botho, Eugenie a Anna) na zámku v Jičíněvsi přespali.¹¹⁴

Po skončení obou svateb následoval odjezd na svatební cestu a líbánky.

6.3 Rodinné strategie Šliků

Prvorození synové rodu Šliků se vždy oženili s urozenou ženou (Ervín se oženil s princeznou, Jindřich a František s hraběnkami). U druhorozených synů se již zřejmě nekladl takový důraz na sňatek s urozenými partnerkami. František se oženil s obyčejnou ženou, s níž měl navíc děti v době, kdy byla ještě vdaná. Z celkem tří manželství Františka pocházela ze šlechtického rodu pouze jeho druhá žena. Zikmundova první manželka byla hraběnka, na rozdíl od jeho druhého sňatku s neurozenou ženou.¹¹⁵

Je tedy zřejmé, že urozený původ partnerek stále ještě hrál určitou roli, při jejich výběru. S postupem času však důraz na urozenost klesal, zejména u partnerek druhorozených

¹¹¹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

¹¹² Překlad originálu: „[...] *vor fast genau 31 Jahren bei unserer Hochzeit auch ein Wagen brach, was uns aber bisher nicht geschadet hatte.*“, Jindřich zmiňuje svou svatbu s Margaretou Thun-Hohenstein v roce 1913.

¹¹³ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancí Vrints zu Falkenstein, nedatováno.

¹¹⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

¹¹⁵ A. JAVORA – V. POUZAR, Almanach českých šlechtických rodů, vyd. 2003, s. 371-373.

synů. Urozené partnerky pocházely z německých šlechtických rodů, preference německých šlechticů je poměrně neobvyklá, jelikož Šlikové patřili mezi staré české rody a hlásili se k zemskému vlastenectví. Vzhledem k původu a smýšlení rodu, by se dalo očekávat, že by Šlikové uzavírali sňatky spíše s příslušníky jim podobným rodů (jako byli např. Czerninové, Schwarzenbergové nebo Kinští). K žádnému spojení s podobnými rody však nedošlo, zdá se, že strategie výběru partnerek neupřednostňovala českou šlechtu, ale zato preferovala příslušníky německé šlechty.

Sňatkem s urozenou ženou si Šlikové vytvářeli nové vazby na příbuzné ženy. U Jindřichovy manželky Margarety to byla vazba na rod Thun-Hohenstein a zároveň přes Margaretinu sestru Theu na rodinu jejího manžela Josefa Oswalda Wratislava z Mitrovic.¹¹⁶ Rodinná korespondence Šliků potvrzuje vazbu na rod Wratislavů z Mitrovic.¹¹⁷ O vazbě Šliků na rod Lambergů přes Františkovu druhou ženu Paulu prameny mlčí, což není až tak překvapivé vzhledem k tomu, že jejich manželství trvalo jen krátce a bylo bezdětné, a navíc se pár let na to František znovu oženil.¹¹⁸ Vztahy Šliků přes Zikmundovu první ženu Konstancii s rodem Vrintsů z Falkenstein a rodem baronů Seutter (přes Konstanciinu sestru Eugenii) jsou v archivu částečně doloženy. Hlavním dokladem je účast rodiny Konstancie na svatbě Jindřichova nejstaršího syna Františka rok po svatbě Zikmunda s Konstancií.¹¹⁹ Navíc lze předpokládat bližší vztahy rodů díky blízkosti jejich sídel – Vrintsů z Falkenstein měli jednu z rezidencí v Miličevsi, což je nedaleko Šlikovské rezidence v Jičíněvsi. Františkova manželka Kunhuta byla po otci hraběnka Busseulová, po matce měla příbuzné mezi příslušníky křimické větve Lobkowiczů¹²⁰ a díky sňatku její sestry Karolíny Henrietty (Mädy) získala Kunhuta vazby na šlechtický rod Croÿů.¹²¹ V archivu se dochovala korespondence příslušníků rodiny Šliků s Kunhutinou rodinou.¹²²

¹¹⁶ V. POUZAR – P. MAŠEK, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2001, s. 471. – Josef Oswald Wratislav z Mitrovic (nar. 1883) se v roce 1909 oženil s Theou Josefou Thun-Hohenstein (nar. 1884), Thea byla dcera Sigmunda Thun-Hohenstein a Marie Sardagna von Neuburg und Hohenstein, což jsou i rodiče Margarety Thun-Hohenstein (viz A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372.)

¹¹⁷ Thea zmiňována v korespondenci viz např. SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 591, Dopis hraběte Jindřicha Šlika (nar. 1875) sestře jeho ženy Margarety 22. 4. 1938.; SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 585, Dopis Kunhuty Šlikové Josefu Oswaldovi 1947, blíže nedatováno.

¹¹⁸ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 373.

¹¹⁹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 4. 1945.

¹²⁰ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372. – Kunhutina matka byla Marie Terezie roz. Lobkowiczová, viz V. POUZAR – P. MAŠEK, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2001, s. 237 a 241. – Marie Terezie (nar. 1880) byla nejmladší dcera Františka Eugena Lobkowicze (nar. 1839).

¹²¹ V. POUZAR – P. MAŠEK, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2001, s. 86. – Karolina Henrietta hraběnka Busseulová (nar. 1918) se v roce 1938 provdala za Maxe Ignaze Croÿe (nar. 1912).

¹²² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 585, Korespondence týkající se Kunhuty Šlikové z let 1945-1948.

Sňatky s urozenými partnery či partnerkami (se stejným nebo vyšším titulem) tvořily základní pravidlo sňatkové strategie šlechty. Stejnorodé svazky utužovaly vazby mezi jednotlivými šlechtickými rody a zároveň posilovaly šlechtickou společnost jako sociální vrstvu. Nerovnorodý sňatek šlechticů představoval hrozbu pro celou rodinu, jelikož odporoval tradičním pravidlům a způsobu života šlechty, a mohl tak poškodit šlechtický rod v očích dalších šlechticů. Zároveň mohl nerovnorodý sňatek ohrozit i rodinný majetek, kvůli přísným fideikomisním pravidlům pro budoucí vlastníky majetku, pokud dotyčný šlechtic pravidla porušil, mohl přijít o nárok na fideikomisní statky.¹²³ U Šliků se tak stalo v případě Františka (nar. 1854), který ztratil fideikomisní majetek ve prospěch vzdálených rodinných příbuzných svobodných pánů Ungnadů z Weisenwolffu.¹²⁴ Přes všechny překážky a nepříjemnosti, které nerovnorodý sňatek šlechticům způsoboval, se morganatické svazky u šlechty vyskytovaly. Počet sňatků šlechticů s neurozenými stoupal od poloviny 19. století, přesto však tyto svazky nebyly příliš časté a už vůbec ne vlídně přijímané v prostředí vyšší šlechty.¹²⁵

V rodině Šliků se vyskytuje poměrně velký počet nerovnorodých sňatků. S neurozenou partnerkou se oženili František (nar. 1854), František (nar. 1882) dokonce dvakrát a Zikmund (nar. 1916).¹²⁶ Z pramenů vyplývá, že porušení rovnorodosti při výběru partnerek, nebylo rodinou vnímáno nijak zvlášť negativně. Problémy způsobil morganatický sňatek především Františkovi, jelikož kvůli němu ztratil fideikomis, ale dalším dvěma Šlikům se zřejmě nic nestalo. Pramenů dotýkajících se zmíněných manželství se vyskytuje v archivu poměrně málo, pár dopisů se týká manželství Františka (nar. 1882). S jeho prvním sňatkem s Marií Viktorií Hoffmanovou sice rodina příliš nesouhlasila, jeho otec byl rázně proti, ale jinak Františka za jeho sňatek rodina nepotrestala, ani ho nezavrhl.¹²⁷ Nakonec se František s Marií rozvedl a znovu se oženil ještě dvakrát.¹²⁸ Františkův třetí sňatek (druhý nerovnorodý) s Margaretou Reskou se z pramenů jeví jako bezproblémový v očích jeho příbuzných.¹²⁹

¹²³ Dita JELÍNKOVÁ, *Osobní život a rodinné vztahy Leopolda Thun-Hohensteina v letech 1910 až 1930. Hledání vlastní životní cesty jako součást procesu individualizace*, Východočeský sborník historický Sv. 24, 2013, s. 147n.

¹²⁴ P. MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., s. 235.

¹²⁵ D. JELÍNKOVÁ, *Osobní život a rodinné vztahy Leopolda Thun-Hohensteina v letech 1910 až 1930. Hledání vlastní životní cesty jako součást procesu individualizace*, Východočeský sborník historický Sv. 24, 2013, s. 149n.

¹²⁶ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372n.

¹²⁷ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 577 a 580, Korespondence týkající se Františka Šlika (nar. 1882) a dopisy Františkovi od otce a bratra Jindřicha, červenec – listopad 1918.

¹²⁸ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 373.

¹²⁹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancí Vrints zu Falkenstein, nedatováno. – František s Margaretou (Daisy) byli pozváni na svatbu svého synovce; z dalších dopisů vyplývá, že Františka a jeho ženu příbuzní navštěvovali a s Františkem si dopisovali (viz SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80 a 81, inv. č. 582, 590 a 591, Korespondence Jindřicha

O reakci šlechtické společnosti na nerovnorodé svazky Šliků jsem v rodinném archivu nenašla žádné informace.

Většina sňatků příslušníků rodu byla nejspíš církevních¹³⁰. Členové rodu se hlásili k římsko-katolické víře a pravděpodobně si vybírali partnery stejného vyznání.

Z uvedených sňatků lze vyčíst určité podobnosti či preference, co se týče vhodného věku pro uzavření manželství. Muži vstupovali do manželství zpravidla s mladšími ženami, jen výjimečně byla žena starší než muž. Věkové rozdíly manželů se často pohybovaly kolem 5 až 10 let, ale nepřesáhly rozdíl 11 let. Muži uzavírali sňatky často kolem 30. roku života, po 40. roku spíš výjimečně (spíše ne v případě prvního sňatku). U žen je věk pro vdávání rozmanitější, v rozmezí od 17 do 45 let, přičemž nejvíce se jich vdalo kolem rozmezí 20. a 30. věku života.

Rodinná strategie se projevuje i vytvářením rodinné paměti. Jedním z příkladů této paměti může být výběr křestních jmen pro členy rodiny.¹³¹ Někteří rodinní příslušníci mají křestní jména dvě. U mužských příslušníků rodu jednoznačně převládají jména František a Jindřich. Ve čtyřech sledovaných generacích rodiny se tato jména v hlavní linii střídají. V první generaci jsou sourozenci Ervín František a František. Jelikož neměl Ervín žádné potomky, pokračuje linie Františkovými potomky. Františkův prvorozený syn dostal jméno Jindřich Maria, druhorozený byl František Valentin. Jindřichův nejstarší syn se jmenoval František Jindřich, druhý nejstarší syn Zikmund Arnošt (Zikmund nejspíše po dědečkovi z matčiny strany – Sigmundu Thun-Hohenstein), třetí syn Jindřich František a nejmladší syn Ondřej. Hlavní linie rodu dále pokračuje Františkovými dětmi, nejstarším Jindřichem a mladším Františkem. Kromě první sledované generace, kde je jen jméno František (jako první i druhé jméno), se ve všech zbývajících generacích vyskytují obě jména Jindřich a František (ve třetí generaci i na pozici druhých jmen).¹³²

U ženských křestních jmen volených pro příslušnice rodu není tak silná preference konkrétních jmen jako v případě mužských jmen. Výběr jmen příliš neukazuje na silnou rodinnou tradici. V případě první generace se jedná o jména Henrietta (Jindřiška) a Almérie, u Henrietty jde o ženskou podobu jména Jindřich (Heinrich), tudíž může souviset s rodinnou

Šlika (nar. 1875) s příbuznými a bratrem Františkem – dopisy s Františkem z let 1931–1939, Daisy zmiňují dopisy z 8. 1. 1946 a 8. 10. 1948.

¹³⁰ Viz SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, inv. č. 88, 89, 90, kart. č. 5, Svatební oznámení členů rodiny Šliků z let 1874–1945. – Svatby se konaly v kostelech nebo kaplích.

¹³¹ Na výběr křestních jmen jako součást rodinné paměti poukazuje ve své práci Radmila Švaříčková-Slabáková (viz Radmila ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*, Praha 2007, s. 322.)

¹³² A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 371-373.

tradicí, ale u jména Almérie si nejsem jistá, proč bylo zvoleno. V druhé generaci je jediným ženským jménem Markéta (Margareta),¹³³ opět zde není vidět jasná rodinná tradice, na druhou stranu výběr jména nemusí záležet pouze na tradici. Pro zajímavost jména Markétiných dětí rodinné tradici Šliků odpovídají, její synové dostali jména Jindřich a František a její dcera se jmenovala stejně jako ona.¹³⁴ Třetí generaci v hlavní linii rodu představuje Jindřichova jediná dcera Marie Margareta (první jméno možná po otcově druhém jméně, nebo po babičce z matčiny strany, a druhé jméno po matce).¹³⁵ Ve čtvrté generaci v hlavní linii je opět pouze jedna příslušnice rodu a to Františkova dcera Terezie, která nese jméno nejspíše po své babičce z matčiny strany.¹³⁶ Kromě Františkovy dcery jsou ve čtvrté generaci ještě dvě dcery Zikmunda Šlika – Margareta Marie a Ilona Marie.¹³⁷ Jméno Margareta dostala prvorozená dcera možná po babičce z otcovy strany, jinak má stejná jména jako Zikmundova mladší sestra jen v opačném pořadí. U jména Marie může být rodinná tradice, nebo nemusí, a Ilona je jméno úplně mimo rodinnou tradici.

¹³³ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 371n.

¹³⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 88 sign. II., Úmrtní oznámení Markéty Schreinerové, rozené hraběnky Šlikové 14. 7. 1934.

¹³⁵ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 373.

¹³⁶ Tamtéž, s. 372. - Matka Kunhuty Šlikové roz. Busseulové byla Marie Terezie roz. Lobkowiczová.

¹³⁷ Tamtéž, s. 373.

7. Rodinné vztahy

V korespondenci mezi členy rodiny se velice často místo jmen používají přezdívky nebo oslovení na základě příbuzenských vztahů. V dopisech mezi rodiči a dětmi děti zásadně používají oslovení „maminko“ a „tatínku“ (v němčině často „Mami“/„Mama“ a „Papi“) nebo „rodiče“ (v němčině „Eltern“) a zároveň se tak titulují, nebo podepisují rodiče dětí. Pro oslovení dětí rodiči nebo pro dopisy mezi sourozenci se používají přezdívky, často vytvořené z křestních jmen dotyčných osob. Sourozenci mezi sebou užívají pouze svá jména nebo přezdívky bez toho, aby k nim přidávali rodinný vztah (když použijí jméno nebo přezdívku, už před ně nedávají „bratr“ nebo „sestra“). Korespondence mezi manželskými páry je spíše výjimečná, což může značit, že manželé netrávili moc času odděleně, nebo mohli být v kontaktu jinak, například pomocí telefonu. Jediné dopisy manželského páru tvoří korespondence Františka Šlika s jeho ženou Kunhutou. František v dopisech oslovuje Kunhutu jako „staroušku“ nebo „starouši“ a sám se podepisuje jako „tvůj starej“.¹³⁸

Z korespondence vyplývá, že každý člen rodiny měl zpravidla unikátní přezdívku, i když se někteří rodinní příslušníci jmenovali stejně. Tak například hrabě Jindřich Šlik starší měl přezdívku Hi (tak ho oslovovali někteří příbuzní a sám se tak podepisoval)¹³⁹, jeho syn Jindřich byl ale označován jako Hidi.¹⁴⁰ U Františků není takové rozdělení úplně jisté, zpravidla je jako Franzl¹⁴¹ označován mladší bratr Jindřicha a naopak Jindřichův nejstarší syn má přezdívku Franzi¹⁴², ovšem nalezneme i dopisy, kde tomu tak není. U zbývajících rodinných příslušníků, kteří jsou často zmiňováni v korespondenci, je systém přezdívek poměrně jednoduchý a konzistentní. Jindřichova manželka Margareta má přezdívku Rita, Riti, nebo Ritali¹⁴³, Františkova první žena Marie je zmiňována jako Mara¹⁴⁴ a jeho třetí žena

¹³⁸ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 585, Dopisy Františka Šlika jeho ženě Kunhutě nedatováno.

¹³⁹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80 a 81, inv. č. 579, 589, 590, 591, Korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1875) z let 1919-1948.

¹⁴⁰ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 590, 591, Korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1916) s otcem z let 1937-1946.

¹⁴¹ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80 a 81, inv. č. 580 a 590, Korespondence Františka Šlika (nar. 1882) červenec – listopad 1918, Korespondence Jindřicha Šlika s příbuznými z let 1927-1938.

¹⁴² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80 a 81, inv. č. 582, 585, 590 a 591, Korespondence Františka Šlika (nar. 1914) z let 1940-1948, korespondence Kunhuty Šlikové zmiňující manžela Františka z let 1945-1948, korespondence Františka (nar. 1914) s otcem Jindřichem z let 1937-1939.

¹⁴³ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80 a 81, inv. č. 577, 580, 582, 590, 591, Korespondence týkající se Jindřicha Šlika (nar. 1875) z let 1918-1948 – Margareta často zmíněna v dopisech svého manžela; kart. č. 80, inv. č. 581, Dopis Margaretě Šlikové (roz. Thun-Hohenstein) 6. 7. 1938.

¹⁴⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 577 a 580, Dopis Františka Šlika (nar. 1855) jeho zeti Emerichu Schreinerovi 3. 7. 1918, Dopisy Františku Šlikovi (nar. 1882) z 15. 7., 11. 9. a 15. 10. 1918.

Margareta pod přezdívkou Daisy¹⁴⁵, Zikmund je Mundi¹⁴⁶, Františkova manželka Kunhuta se v dopisech objevuje pod přezdívkou Nunny (nebo pod různými variantami jako Nuny, Nunynka, Nunal, Nunad).¹⁴⁷ Jindřichovy děti Marie a Ondřej v korespondenci nemají přezdívky, jsou zmíněni pod svými jmény. Co se týče vzdálenějších rodinných příslušníků, tak u nich princip oslovování funguje podobně, u některých přezdívek se mi ale nepodařilo rozklíčovat, koho označují.

K samotným přezdívkám se často přidávají různá přídavná jména – nejčastěji „*Lieber*“/ „*Liebe*“ (milý, milá) často v úvodním oslovení nebo i v textu, déle třeba „*gut*“ / „*gute*“ nebo „*brav*“ / „*brave*“ (dobrý / dobrá, hodný / hodná). Občas se vyskytuje i přídavné jméno „*arm*“ / „*arme*“ (ubohý / ubohá), často v souvislosti s tím, že se někomu stalo něco zlého.

Děti v dopisech používají vykání pro své rodiče, zatímco rodiče dětem tykají. Sourozenci si mezi sebou také tykají. Toto pravidlo v oslovování platí jak v německy psaných, tak i v česky psaných dopisech.

V závěru dopisů se často opakují stejné fráze spojené s pozdravy, polibky, objetími („*Grüßen*“, „*Küssen*“, „*Umarmungen*“) a zároveň fráze odkazující na zbožnost pisatelů – Bůh vám žehnej, Bůh vás ochraňuj („*Gott segne Euch*“, „*Gott beschütze Euch*“).

Z uvedeného rozboru korespondence vyplývá, že rodinní příslušníci ve vzájemné korespondenci používali místo celých křestních jmen zdrobněliny a přezdívky, zároveň využívali citově zabarvená slova a fráze, většinou kladné povahy, pro vzájemné dopisování. Zvyklostí v psaní dopisů bylo končit dopis obvyklými frázemi, kterými se se svými příbuznými vroucně loučili. Je ovšem těžké soudit, do jaké míry se jedná o určitý úzus pro psaní dopisů, nebo skutečné city projevované v dopisech.

¹⁴⁵ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80 a 81, inv. č. 582 a 590, Korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1875) s příbuznými – dopisy z 8. 1. 1946 a 8. 10. 1948.

¹⁴⁶ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 590, Korespondence Zikmunda Šlika s otcem z let 1937-1938 a kart. č. 80, inv. č. 585, Dopisy švagrové Kunhutě Šlikové 7. 5. a 25. 6. 1946, další dopisy blíže nedatovány.

¹⁴⁷ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 80, inv. č. 585, Korespondence týkající se Kunhuty Šlikové z let 1934-1946.

8. Smrt

Šlikové vyznávali římsko-katolickou víru, veškeré obřady spojené s umíráním a smrtí se v rodině nesly v duchu katolické tradice.

Hrabě Ervín Šlik (nar. 1852) zemřel 26. dubna 1906 ve Vídni ve věku 54 let po delší nemoci. Ervín zemřel zaopatřen svátostí umírajícího. 28. dubna bylo jeho tělo ve Vídni vykropeno a následně převezeno na zámek do Kopidlna. Pohřeb se konal 30. dubna v 10 hodin v Kopidlně.¹⁴⁸ O Ervínově smrti a průběhu pohřbu informovaly místní česky psané noviny. Pohřební průvod šel ze zámku přes náměstí do kostela a z kostela na hřbitov. Článek popisuje, kdo všechno v průvodu šel a v jakém pořadí: „*Za rakví, jenž byla nesena hospodářskými úředníky velkostatku, kráčeli bratr a sestra zesnulého a příbuzní*¹⁴⁹, pak ck. vojsko a státní úřednictvo z Jičína, úředníci lesní, hospodářští a průmysl. závodů velkostatku Kopidlno-Jičíněvského, úředníci okolních velkostatků a úředníci samosprávy, pak množství obecnstva místního, z Jičína a okolních míst. Před rakví kráčelo kněžstvo celého patronátu a před tímto neseny věnce lesními služebníky. Za hudbou pak seřaděny byly místní i přespolní deputace a korporace.“¹⁵⁰ Rakev byla nakonec uložena na hřbitově do rodinné hrobky. Autor článku ještě zmiňuje, že při spouštění rakve do hrobky zahrála melodie „Kde domov můj?“¹⁵¹ Jedná se o píseň, která je spojená s českým vlasteneckým hnutím, pochází z divadelní hry českého dramatika Josefa Kajetána Tyla, po vzniku Československa se stala součástí státní hymny. Výběrem této písně chtěl Ervín nejspíš dát najevo svůj postoj podporující české národního hnutí. Po pohřbu se sloužily zádušní mše za zemřelého ve všech patronátních kostelích a 1. května 1906 ve farním chrámu Páně u sv. Jana Nepomuckého na Pratestraße.¹⁵²

František Šlik (nar. 1854) zemřel 30. ledna 1925 ve Štýrském Hradci ve věku 71 let. Pohřeb se konal 2. února v kostele sv. Leonarda ve Štýrském Hradci, kde byl František i provizorně pochován na tamním hřbitově. Zádušní mše se odehrály 3. února jak v kostele sv.

¹⁴⁸ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 364 sign. VI. 10, Úmrtní oznámení hraběte Ervína Šlika 26. 4. 1906.

¹⁴⁹ Konkrétně jsou zmíněni Ervínovi sourozenci František a Almérie, Ervínova manželka je nejspíše zahrnuta mezi „příbuznými“.

¹⁵⁰ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 364 sign. VI. 10, Novinové články k úmrtí a pohřbu hraběte Ervína Šlika 1906, blíže nedatováno.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 364 sign. VI. 10, Úmrtní oznámení hraběte Ervína Šlika 26. 4. 1906.

Leonarda ve Štýrském Hradci a ve všech patronátních kostelech na panství Jičíněves a Veliš-Vokšice.¹⁵³

Záhy po pohřbu Františka Šlika začal jeho syn Jindřich jednat s Městským pohřebním ústavem ve Štýrském Hradci o převozu otcova těla do Československa.¹⁵⁴ Pohřební ústav Jindřichově žádosti vyhověl a 20. února 1925 poslal Jindřichovi dopis s navrhovaným průběhem přepravy a s účtem za převoz mrtvoly, jenž měl činit celkem 16 170 000 K¹⁵⁵ – tabulka s rozpisem jednotlivých nákladů viz níže¹⁵⁶.

<i>Kostenaufstellung</i> (Seznam výdajů)	
<i>Einsegnungsgebühr</i> (Poplatek za vysvěcení)	50 000
<i>Gebühr an Graben</i> (Poplatek za odkrytí hrobu)	350 000
<i>Gesuch, Stempel, f. Exhumierung u. Ueberf. Interventionsgebühr, Leichenpass</i> (Intervenční poplatek za písemnou žádost, razítko na exhumaci a převoz, pas pro mrtvolu)	870 000
<i>Ueberführung mit Auto s. Begleiter</i> (Převoz autem s doprovodem)	12 000 000
<i>Holzkröte z. Transport</i> (Dřevěná bedna / rakev na převoz)	400 000
<i>6 Träger b. Enterdigung</i> (6 nosičů u pohřbívání)	300 000
<i>Zoll- u. Konsulatsgebühren</i> (celní a konzulské poplatky)	1 600 000
<i>Wege, Besorgungen, eigene Auslagen</i> (Cesty, vyřízení, vlastní výdaje)	600 000
	16 170 000

Jindřich však nebyl s nabídkou pohřebního ústavu spokojený, a tak poslal telegram švagrovi Emerichu Schreinerovi, který žil ve Štýrském Hradci, aby se na veškeré výdaje podrobně doptal.¹⁵⁷ Emerich mu záhy odpověděl, že méně než 15 milionů převoz stát nejspíš nemůže a že přeprava autem je lepší varianta než vlakem, protože železniční přeprava určitě není levnější ani rychlejší. Převoz těla autem do Jičíněvsi by zřejmě trval 3-4 dny. Na závěr dopisu Emerich vyjadřuje obavu o zdravotní stav své tchyně, Jindřichovy matky a vdovy po Františkovi, Berty.¹⁵⁸ „S obavami očekávám každodenní zprávy o zdravotním stavu chudinky maminky. Bůh vás ochraňuj a utěšuj v těchto chmurných časech.“¹⁵⁹

¹⁵³ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, inv. č. 366 sign. VI. 12, kart. č. 35, Úmrtní oznámení hraběte Františka Šlika 30. 1. 1925.

¹⁵⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Korespondence o převozu ostatků hraběte Františka Šlika ze Štýrského Hradce do Československa únor a říjen 1925.

¹⁵⁵ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Dopis Jindřichu Šlikovi od Městského pohřebního ústavu ve Štýrském Hradci o převozu těla jeho otce Františka 20. 2. 1925.

¹⁵⁶ Názvy jednotlivých položek uvedeny v německém originále, v závorce český překlad.

¹⁵⁷ Telegram a jeho obsah zmíněn v Emerichově odpovědi Jindřichovi, samotný telegram k dispozici nemám.

¹⁵⁸ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Dopis Jindřichu Šlikovi od švagra Emericha Schreinerera o převozu těla Františka Šlika 21. 2. 1925.

¹⁵⁹ Tamtéž, německý originál: „Mit Sorge erwarte ich die täglichen Nachrichten über das Befinden der armen Mama. Gott schütze und tröste Euch in diesen trüben Zeiten.“

Emerichovy obavy o zdraví Berty se záhy potvrdily. Berta zemřela ani ne měsíc po smrti svého manžela. Na úmrtní oznámení napsal její syn Jindřich: „*Má vroucně milovaná matka zesnula klidně po dlouhé, těžké, s křesťanskou vírou snášené nemoci, zaopatřena svátostmi umírajících v pátek dne 27. února 1925 o ½ 3 hodině odpolední v 74. roce života svého.*“¹⁶⁰ Poslední rozloučení proběhlo 2. března ve farním kostele sv. Václava ve Veliši. Rakev se zesnulou byla prozatímně pohřbena na hřbitově ve Veliši. Zádušní mše se sloužily ve všech patronátních kostelech na panstvích Jičíněves a Veliš-Vokšice 3. března.¹⁶¹

Jindřich začal znovu jednat o převozu otcových ostatků v říjnu 1925. Odeslal Městskému pohřebnímu úřadu ve Štýrském Hradci opětovnou žádost o převezení otcových ostatků do Československa. V žádosti se dotazuje, zda by bylo možné převoz uskutečnit do konce října a zdali by auto s mrtvým mohlo přijet nejprve do Jičíněvsi, kde by proběhlo krátké vysvěcení a následně by transport dovezl ostatky do farního kostela ve Veliši, kde by bylo tělo znovu vysvěceno a poté převezeno na nedaleký hřbitov, kde by bylo uloženo do společného hrobu k Františkově ženě Bertě.¹⁶² Pohřební ústav Jindřichovi odpověděl dopisem ze 17. října, že tělo jeho otce bude připraveno na převoz 28. října a že auto s ostatky přijede do Jičíněvsi 30. října. Pohřební ústav požadoval po Jindřichovi pouze potvrzení termínu a v kolik hodin by si Jindřich přál, aby auto přijelo. Veškeré dokumenty potřebné pro převoz pohřební ústav zajistí.¹⁶³ Jindřich tentokrát s nabídkou souhlasil a domluvil termín příjezdu auta s tělem jeho otce na 30. října ve dvě hodiny odpoledne. V případě problémů měl pohřební ústav kontaktovat Jindřichova švagra Emericha a zároveň mu má také předložit fakturu za převoz ostatků.¹⁶⁴ Tímto dopisem celá korespondence končí, lze tedy předpokládat, že převoz Františkových ostatků proběhl podle smlouveného plánu.

Výše zmínění členové rodu zemřeli po delší nemoci v pokročilejším věku, tak tomu bylo u většiny členů rodiny v první polovině 20. století. V rodinném archivu se ještě nachází úmrtní oznámení sestry Jindřicha Šlika, Markéty, a jejího manžela Emericha. Markéta

¹⁶⁰ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 367 sign. VI. 13, Úmrtní oznámení hraběnky Berty Šlikové 27. 2. 1925.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Dopis Jindřicha Šlika Městskému pohřebnímu ústavu ve Štýrském Hradci o převozu těla jeho otce Františka 13. 10. 1925.

¹⁶³ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Dopis Jindřichu Šlikovi od Městského pohřebního ústavu ve Štýrském Hradci o převozu těla jeho otce Františka 17. 10. 1925.

¹⁶⁴ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Dopis Jindřicha Šlika Městskému pohřebnímu ústavu ve Štýrském Hradci o převozu těla jeho otce Františka 21. 10. 1925.

zemřela v roce 1934 ve věku 56 let¹⁶⁵, její muž ji ještě o pár let přežil, ač byl starší. Emerich Schreiner zemřel v roce 1937 v 70 letech.¹⁶⁶

Výjimku představují dvě úmrtí rodinných příslušníků. Jedná se o tragickou smrt druhé manželky Františka Šlika (nar. 1882) hraběnky Pauly roz. z Lambergu v roce 1927 ve věku 40 let pár měsíců po svatbě (k jejímu úmrtí se mi však nepodařilo dohledat bližší informace). Druhou rodinnou tragédií je smrt nejmladšího syna hraběte Jindřicha (nar. 1875) Ondřeje.¹⁶⁷ Ondřej zemřel v Jičíněvsi 20. května 1942¹⁶⁸ po těžké nemoci v 25 letech. Pohřeb se konal 22. května a 23. května se za Ondřeje sloužily zádušní mše ve všech patronátních kostelech.¹⁶⁹ Soustrast jeho otci Jindřichovi vyjádřil Rudolf Zháněl¹⁷⁰ v dopise: „*Laskavý dopis Váš ze dne 20/IX/1945 jsem s díky obdržel. Obsahuje, jako všechny zprávy poválečné, též žalostnou zvěst o zesnutí našeho dobrého Ondřeje. Kdo by po této děsné válce byl, jenž neměl by železi ztráta některé duše milé? Přijměte mou upřímnou soustrast nad tímto nenadálým odvoláním nejmladšího Vašeho syna. Poněvadž BOHU líbila se jeho duše, vzal si ji k Sobě, - tak čítáme o těch, kteří opustili nás ve věku mladistvém. Budeme ho pamětlivi vy ve svých modlitbách; a dá-li pán bůh, že podívám se jednou do Jičíněvse, budu za tohoto milovaného svého žáka obětovati mši svatou – R. I. P.*“¹⁷¹

Se smrtí úzce souvisí i téma pohřbívání. O průběhu pohřbů a o různých církevních obřadech spojenými s umíráním jsem se již zmínila. Ve šlechtických rodech bývá zvykem pohřbívát své zemřelé příbuzné do rodinných hrobek. Šlikové se v této zvyklosti neodlišují. Původně se rodinná hrobka Šliků nacházela v Kopidlně. Ve 20. letech 20. století se hrabě Jindřich rozhodl nechat vybudovat novou rodinnou hrobku ve Veliši. K tomuto kroku ho nejspíše vedl fakt, že hrobka v Kopidlně byla neustále poškozována vandaly, na jejich chování si stěžuje v dopise své tetě Almérii¹⁷² „*Je to totiž skutečně škoda, jak tato kopidlnská lůza poškozuje hroby členů naší rodiny, kterým vděčí jen za dobré věci, dokonce i mramorové*

¹⁶⁵ SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtní oznámení Markéty Schreinerové rozené Šlikové 14. 7. 1934.

¹⁶⁶ SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtní oznámení rytíře Emericha von Schreinerera 4. 9. 1937.

¹⁶⁷ A. JAVORA – V. POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, s. 372n.

¹⁶⁸ SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, inv. č. 368, kart. č. 35, Vzpomínkový obrázek k úmrtí hraběte Ondřeje Šlika nedatováno.

¹⁶⁹ SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtní oznámení hraběte Ondřeje Šlika 20. 5. 1942.

¹⁷⁰ Rudolf Zháněl byl český katolický kněz, vojenský duchovní a plukovník československých zahraničních vojsk. S Jindřichem Šlikem si dopisoval v letech 1932–1948 (viz SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 589, Korespondence Jindřicha Šlika s Rudolfem Zhánělem z let 1932–1948.)

¹⁷¹ SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 589, Dopis Rudolfa Zháněla Jindřichu Šlikovi 5. 10. 1945.

¹⁷² SOA HK (AO Zámrsk), Fond RA Šliků, kart. č. 81, inv. č. 590, Dopis Jindřicha Šlika jeho tetě Almérii 29. 4. 1925.

*desky jsou rozbité, přestože jsou v češtině.*¹⁷³. Jindřich v dopise předpokládá, že hrobka bude dokončena v roce 1926 a že po dokončení hrobky do ní nechá pohřbít oba své rodiče a spolu s nimi i další příbuzné, jejichž ostatky převezme z rodinné hrobky v Kopidlně.¹⁷⁴ Výstavbu nové šlikovské hrobky dostal na starost architekt Ing. Václav Weinzettl. I přes menší počáteční problémy, v dopisech zmíněn problém s kameníky a dovozem kamene, stavba mauzolea nakonec začala v roce 1926.¹⁷⁵ Jelikož korespondence mezi Václavem Weinzettlem a Jindřichem Šlikem není úplná, nelze s jistotou říct, kdy byla hrobka dokončena. Další dopisy ohledně mauzolea se týkají opravy škod, které způsobili nějací výtržníci na hrobce. Konkrétně se v dopisech mluví o rozbitých oknech, které někdo vysklil házením kamenů.¹⁷⁶ Korespondence o opravě škod pochází z roku 1928, s největší pravděpodobností byla rodinná hrobka již dokončena před rokem 1928.

¹⁷³ Tamtéž, překlad německého originálu: „*Es ist nämlich wirklich eine schade, wie diese Kopidlno-er Bagage die Gräber unsere Familie, der sie ja nur Gutes zu verdanken hat, zuriichtet, sogar die Marmortafeln werden zerschlagen, trotzdem Sie in Böhmischer Sprache gehalten sind.*“

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 369, Korespondence Jindřicha Šlika s Ing. Václavem Weinzettlem o výstavbě mauzolea ve Veliši 26. 2. a 25. 3. 1926.

¹⁷⁶ SOA HK (AO Zámorsk), Fond RA Šliků, kart. č. 35, inv. č. 369, Korespondence Jindřicha Šlika s Ing. Václavem Weinzettlem o opravách mauzolea ve Veliši 13. a 20. 9. 1928.

Závěr

Cílem předkládané bakalářské práce bylo věnovat se tématu každodennosti v prostředí šlechty v období první poloviny 20. století na příkladu konkrétní šlechtické rodiny – hraběcího rodu Šliků. Dějiny každodennosti a mentalit v sobě zahrnují široký okruh témat. Na základě pramenů z rodového archivu Šliků jsem se rozhodla věnovat se tématům každodennosti spojených s životním cyklem a rodinným životem.

K tématu výchovy a vzdělávání se v rodinném archivu nenachází příliš mnoho pramenů. Synové hraběte Jindřicha studovali na státním gymnáziu v Jičíně, a posléze František, Zikmund a Jindřich nastoupili na povinnou vojenskou službu. Jindřich se dal na vojenskou kariéru. František a Zikmund po propuštění z vojny studovali na vysoké škole. Jindřichova dcera Marie byla vzdělávána soukromě, na měšťanské škole skládala přezkoušení. Poté studovala na soukromé jazykové škole, kde podle vysvědčení měla dobré studijní výsledky, a kromě češtiny a němčiny se ještě naučila francouzštinu a angličtinu. Jako poslední prameny nabízejí pohled na studium Kunhuty Šlikové (rozené Busseulové), která v Praze studovala na dívčím gymnáziu, kde byla i ubytovaná po dobu studia.

Díky podkladům z archivních pramenů a literatury jsem se nejvíce věnovala otázce svateb a manželství. Pokusila jsem se sestavit ucelený přehled uzavřených sňatků jednotlivých rodinných příslušníků, počet potomků v manželství a délku trvání manželských svazků. Za pomoci zpráv o svatbách Zikmunda a Františka jsem srovnala průběh jejich svateb, v čem se lišily a v čem byly stejné nebo podobné. Na základě sňatků rodinných příslušníků jsem se pokusila sestavit určité tendence či preference v rodinných strategiích v otázce manželství a potomků. U manželství jsem hledala kritéria pro výběr partnerek – jejich původ, rodinné vazby, věk. U potomků jsem zkoumala odraz rodinné tradice podle preferovaných jmen dávaných dětem.

Otázce rodinných vztahů jsem se věnovala na základě rozboru korespondence mezi jednotlivými členy rodiny. Zaměřila jsem se na to, jak se jednotliví členové navzájem oslovovali a jaké fráze v dopisech nejčastěji používali.

Téma smrti a pohřbívání symbolicky uzavírá pohled na životní cyklus šlechty. Umírání a poslední rozloučení probíhaly podle tradic římsko-katolické víry. Kládl se důraz na duchovní zajištění umírajícího, pohřeb se konal pár dní po úmrtí a po pohřbu následovaly zádušní mše za mrtvého. V souladu s rodinnou tradicí měli Šlikové, stejně jako další šlechtické rody, svou rodinnou hrobku. Původní hrobka se nacházela v Kopidlně, které až do

začátku 20. století Šlikům patřilo. Ovšem po smrti Ervína Šlika a porušení fideikomisních pravidel Františkovým nerovným sňatkem s Bertou Roxerovou Šlikové o Kopidlno a další fideikomisní statky přišli. Navíc se hrobka v Kopidlně stala terčem výtržníků, kteří ji opakovaně poškozovali. Tyto okolnosti přiměly hraběte Jindřicha, aby ve 20. letech 20. století nechal zbudovat novou rodinnou hrobku ve Veliši, což byl jeden z velkostatků, které Šlikům po odebrání fideikomisu zůstal. Jindřich nechal do hrobky pohřbít oba své rodiče, poté co se mu podařilo zajistit převoz ostatků jeho otce ze Štýrského Hradce do Jičíněvsí. Kromě Jindřichových rodičů, byly do nové hrobky přesunuty i ostatky dalších předků z Kopidlna. Šlikové nebyly jediným rodem, který v této době věnoval pozornost rodinným hrobkám, další šlechtické rody také stavěly nové rodinné hrobky, nebo opravovaly již existující. Šlechta věnovala zvýšenou pozornost péči o své hrobky zejména kvůli snaze o posílení své rodové kolektivní paměti a o udržení svého výsadního postavení. V prostředí první republiky byla totiž šlechta konfrontována se snahou státu o vytvoření „odšlechtěné“ občanské společnosti. Ve 20. letech 20. století stát též vyplácel šlechtě finanční náhrady za pozemky, které jí byly zabaveny v rámci pozemkové reformy. Šlechta tak měla k dispozici finance, které mohla investovat do upevnění své identity a posílení svých rodinných tradic, které utrpěly otřes po rozpadu monarchie.

Dvacáté století přineslo šlechtě jako celku mnoho změn. Přesto se mi zdá, že každodenní život šlechty se příliš nezměnil. V prostředí nově vzniklé Československé republiky sice musela šlechta čelit novým překážkám, zejména pozemkové reformě, která sáhla šlechticům na rodový majetek. Z mého výzkumu každodennosti rodu Šliků však nic příliš nenaznačuje, že by v každodenním životě šlechty došlo k výrazným změnám po roce 1918. Domnívám se, že zlom v prožívání každodenního života u šlechty přinesl až rok 1948, kdy nastupující komunistický režim sebral šlechtě zbývající role ve společnosti a zabavil jí často po staletí držený rodinný majetek.

Seznam pramenů a literatury

Použité archivní prameny:

1) Státní oblastní archiv Hradec Králové – Archivní oddělení Zámorsk, Fond Rodinný archiv Šliků (1230) 1416-1948 (1957):

- kart. č. 5, inv. č. 88 sign. II., Svatební oznámení členů rodiny Šliků z let 1874–1913.
- kart. č. 5, inv. č. 89 sign. II. a, Svatební oznámení Zikmunda Šlika a Konstancie Vrints zu Falkenstein 1944, blíže nedatováno, a Zpráva o sňatku Zikmunda Šlika s Konstancií Vrints zu Falkenstein nedatováno.
- kart. č. 5, inv. č. 90 sign. II. a, Svatební oznámení Františka Šlika a Kunhuty Busseulové 1945, blíže nedatováno, Zpráva o sňatku Františka Šlika s Kunhutou Busseulovou 19. 5. 1945.
- kart. č. 6, inv. č. 100 sign. II. c, Školní vysvědčení Marie Šlikové z let 1932–1938.
- kart. č. 6, inv. č. 101 sign. II. c, Školní sešity Kunhuty Busseulové z let 1936 a asi 1938–1939.
- kart. č. 35, inv. č. 364 sign. VI. 10, Úmrtní oznámení hraběte Ervína Šlika 26. 4. 1906, Novinové články k úmrtí a pohřbu hraběte Ervína Šlika 1906, blíže nedatováno.
- kart. č. 35, inv. č. 366 sign. VI. 12, Úmrtní oznámení Františka Šlika 30. 1. 1925, Korespondence o převozu ostatků Františka Šlika ze Štýrského Hradce do Československa z února a října 1925.
- kart. č. 35, inv. č. 367 sign. VI. 13, Úmrtní oznámení Bertý Šlikové 27. 2. 1925.
- kart. č. 35, inv. č. 368, Úmrtní oznámení a vzpomínkové obrázky členů rodiny Šliků z let 1925–1957.
- kart. č. 35, inv. č. 369, Korespondence Jindřicha Šlika s Ing. Václavem Weinzettlem o mauzoleu ve Veliši z února a března 1926 a září 1928.
- kart. č. 80, inv. č. 577, Dopisy Františka Šlika (nar. 1855) z roku 1918.
- kart. č. 80, inv. č. 579, Dopisy Jindřichu Šlikovi (nar. 1875) z roku 1927.
- kart. č. 80, inv. č. 580, Korespondence Františka Šlika (nar. 1882) z roku 1918.

- kart. č. 80, inv. č. 581, Dopis Margaretě Šlikové (roz. Thun-Hohenstein) 6. 7. 1938.
 - kart. č. 80, inv. č. 582, Korespondence Františka Šlika (nar. 1914) z let 1940–1948.
 - kart. č. 80, inv. č. 583, Korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1916) s dragounským plukem duben 1939.
 - kart. č. 80, inv. č. 585, Korespondence týkající se Kunhuty Šlikové rozené Busseulové z let 1934–1948.
 - kart. č. 81, inv. č. 589, Soukromá korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1875) z let 1932–1948.
 - kart. č. 81, inv. č. 590, Korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1875) s dětmi a příbuznými z let 1925–1939.
 - kart. č. 81, inv. č. 591, Průklepy dopisů Jindřicha Šlika (nar. 1875) z let 1937–1939.
 - kart. č. 81, inv. č. 592, Korespondence Jindřicha Šlika (nar. 1916) z roku 1937.
- 2) Státní oblastní archiv Hradec Králové – Archivní oddělení Zámorsk, Rodinný archiv Šliků 1416-1948 (1957). Inventář, strojopisná pomůcka, 1986.

Použitá literatura:

- 1) Zdeněk BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice 2005.
- 2) Jan DVOŘÁK - Tomáš KNOZ (ed.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011
 - Zdeněk BEZECNÝ, *Česká šlechta v éře První republiky*, in: Jan DVOŘÁK - Tomáš KNOZ (ed.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 225-230.
 - Zdeněk HAZDRA, *Šlechta v době Mnichova 1938 a za druhé světové války*, in: Tomáš KNOZ - Jan DVOŘÁK (ed.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 231-244.
- 3) Jan HALADA, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992.
- 4) Dita JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, Praha 2017.

- 5) Václav HORČIČKA – Jan ŽUPANIČ, *Šlechta na křižovatce. Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*. Praha 2017.
- 6) Antonín JAVORA – Vladimír POUZAR, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2003, Praha 2003.
- 7) Dita JELÍNKOVÁ, *Osobní život a rodinné vztahy Leopolda Thun-Hohensteina v letech 1910 až 1930. Hledání vlastní životní cesty jako součást procesu individualizace*, Východočeský sborník historický Sv. 24, 2013, s. 141-168.
- 8) Pavel JURÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Nové aktualizované vydání, Praha 2021.
- 9) Milena LENDEROVÁ - Tomáš JIRÁNEK - Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha 2009
- 10) Milena LENDEROVÁ – Jiří KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence - snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 9, Pardubice 2004
 - Milena LENDEROVÁ, *Úvodem*, in: Milena LENDEROVÁ – Jiří KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence - snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 9, Pardubice 2004, s. 5-8.
 - Milena LENDEROVÁ, *Chvála deníků a dopisů*, in: Milena LENDEROVÁ – Jiří KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence - snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?*, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 9, Pardubice 2004, s. 21-31.
- 11) Petr MAŠEK, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, 3. upr. vyd. , Praha 2003.
- 12) Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl II., Praha 2010.
- 13) Vladimír POUZAR – Petr MAŠEK, *Almanach českých šlechtických rodů*, vyd. 2001, Praha 2001.
- 14) Radmila ŠVARŤIČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*, Praha 2007

Internetové zdroje:

- 1) *Státní oblastní archiv v Hradci Králové: Rodinný archiv Šliků (1230) 1416-1948 (1957)*, Národní archivní portál, Online, 7. 1. 2015, <https://portal.nacr.cz/aron/apu/d0cf762b-334f-410b-b10c-25a171a529f8> (21. 1. 2024).
- 2) *Schöberl*, Wikipedia Die freie Enzyklopädie, Online, 9. 4. 2023, <https://de.wikipedia.org/wiki/Schöberl> (16. 2. 2024).
- 3) *Státní okresní archiv Jičín, Okresní úřad Jičín I, č. kart. 595, inv. č. 1657, sign. Jičíněves č. p. 1 – 54, s. 4, 1910*, ARchiv ONline Státní oblastní archiv v Hradci Králové, Online, 2. 2. 2024, <https://aron.vychodoceskearchivy.cz/apu/8746f8fb-8b4a-42e1-967e-44e5701a3cc8/dao/8746f8fb-8b4a-42e1-967e-44e5701a3cc8/file/90bfd919-48ce-4f30-a1cd-42bec647a122> (17. 2. 2024).